

YÖN

HAFTALIK GAZETE

AMERİKAYI KUDURTAN

BATILI

general de gaulle

TÜSTAV

OKUYUCUDAN YÖNE

Amerika'dan Türkiyeye malzeme akışı

Amerikan Yardımı ve diğer maksatlarla Türkiye'ye gelen malzemenin başlıca giriş kapıları: Iskenderun, Mersin, Derince, İstanbul ve İzmir limanlarıdır. Malzeme akışı en yüksek kapasitede iki liman ise: Iskenderun ve Derince'dir.

Türkiye'deki Amerika'nın ve onlara yakın devletlerin perşoneline ait şahsî ihtiyaçlar, gumrüksüz olarak bu malzeme akışı içinde mütalâa edilmiş ve memleketimize girmiştir. Amerika'dan Türkiye'ye yapılan yardımda, Amerikan şahsî ihtiyaçların ulaştırma, yüklenme, boşaltma ve yurt içine dağıtım masraflarının ayrı kategorilerde nasıl tasnife tâbi tutulduğu ve ödeme yapıldığı bilinmiyor. Muhtemelen Amerikan şahsî eşyalarına ait ulaştırma ve diğer müteferrik masraflar, Türk maliyesi tarafından ödenmektedir.

Amerikan yardımını limanda vapurlardan teslim eden ve dağıtımını yapan, İstanbul - Sirkeci'de bir teşekkül vardı. 1953 yılında İstanbul limanına gelen ve bu teşekkülün kayıtlarından geçen 110 ton Amerikan yardım malzemesinden; 106 tonu Amerika'nın şahsî ihtiyaçları, 4 tonu ise Türkiye'ye yapılan Amerikan yardımdır!

Amerika vatandaşına çok iyi bakıyor ve her türlü ihtiyacını ayağına kadar getiriyor. Bahsî edilen 106 ton şahsî ihtiyaçlar içinde Ananas, köpek maması, sarmısak tozu, peynir, konserve su ve ekmelekle vardı. Gelen şahsî ihtiyaçların hacmi ve akışı temposu süratle arttı ve ihtiyaç fazlası piyasada görünmeye başladı. Daha sonra BİTEKS'ler teşekkül etti ve bu malların toptancıları ticarî havatımıza venilikler getirdiler.

Anglomanların müzdarip olanlar, bu pazarlara karşı derin bir ilgi gösterdiler. Amerikan eskilerini bile dolgun fiyatlarla satın alarak teşhir etmekten zevk duydular. Bazılarını ise piyasaya sürülmüş konserve suları içtiler. Tıpkı yanlışlıkla DDT içenler gibi.

Türkiye'deki Amerikan üs-

lerinin adedi ve Amerikan perşoneli artınca, buna paralel olarak gelişen hava yollarından da istifade edilmeye başlandı. Fransa'da Şatori, İngiltere'de Langar'dan gelen hava kuryelerinden istifade etmek şekli benimsendi.

Bu kuryelere munzam hava kuryeleri ilâve edildi ve havadan malzeme akışı yalnız Türkiye'deki Amerikan üsleri ve teşkillerinin ihtiyacına cevap veriyordu. Yüksek taşıma kapasitesi olan yük tayaraları, Amerikan personelinin şahsî ihtiyaçlarını ve eşyalarını Türkiye'ye naklediyorlardı.

Gerek limanlardan ve gerekse hava yolu ile bu şekilde Türkiye'ye giren Amerikalı personele ait şahsî ihtiyaçlar mahiyet ve tonaj itibarıyla bilinmiyor.

California'dan İncirlik meydanına muntazaman et ve buna mümasil ihtiyaç maddeleri getiren yüksek taşıma kapasiteli tayaraların bundan başka ne getirdiği veya götürdüğü meçhuldür. Amerikan hava üslerine ve diğer meydanlara inen tayaraların tayyare içinde perşonel ve malzemeyi gösterir manifestoların çok hallerde kontrolü mümkün değildir. Türkiye'deki Amerikan üsleri ise bu kontrolden tamamen muafittir.

TUSLOG ve diğer Amerikan teşekkülleri her halde köhne ve kullanma yeri olmayan malzemelerini geri götürmüyorlar. Bunun için de Türkiye'de bir formül bulunmuştur. Amerika bu köhne malları ayrı bir anlaşma ile Türkiye'de Amme hizmetli gören müesseselere satmakta ve üstün kârlar sağlamaktadır.

Dolar kuru 280 kuruştan gösterilip 902 kuruştan işlem gördüğü günlerde, Amerikalıların zafî eşyalarını Türkiye'den çıkışta fazlasıyla ve Amerikan kurye seferlerinde gelen ve giden eşya yükü artmıştır. Bilindiği gibi, dolar kuru farkından istifade ederek, İtalya'daki Amerikalı Olivetti Daktilo makinası, İtalyan mahî dikiş makinası ihtiyacını Türkiye'den satın almış, Almanya'daki Amerika'lı ise, Türk piyasasındaki Alman mallarının müteferrik olmuştur. Türkiye'ye ithal edilmiş olan yabancı menşeli kitap-

ların Amerika'daki Amerikalı bile alıcısı olmuş, aynı şekilde kur farklarından istifade ederek şahsî kütüphanesini takviye etmiş ve süslemiştir. Çünkü, vürûrlükte olan gümrük muafiyeti, giriş ve çıkışta taşıma kolaylıkları, Amerikan üslerine gelen ve kontrol edilemeyen hava kuryeleri bu ve buna benzer teşebbüsleri körükliyor ve Amerikalı personel için faydalı hale getiriyordu.

Bir Amerikalı personelin, Türkiye'de sıkıntından günde 30 paket sigara içtiğini, PX'den sarmısak tozu, çamaşır mandalı, çiklet alıp uygun fiatla BİTEKS'e devrettiğini iddia etmiyordu. Bilinmeyen o ikili anlaşmaların tabikatından ne olur olabileceğini ve ikili anlaşmalar neticesinde, Türkiye'nin zararda olduğunu izaha çalışıyor ve zararın her zaman, her yerde ve her vesile ile Türkiye'ye aleyhine işlediğine hayret ediyoruz.

Napoli NATO karargâhında olanlar, Türkiye'den gelen bazı Amerikalı personelin, karargâh tesislerinin bulunduğu yerde kambyo ajanlığına tomarla Türk parası vererek karşılığında diğer dövizlerden birini aldığı görülebiliyor. Bu para değişim sebebi olan olayın başlangıç noktası Türkiye'dedir. Amerikanın Türkiye'de süratle gelişmiş ve müessir bir hava köprüsü vardır. Bu köprü kontrolsüz ve bu yüzden mülak şeklinde Türkiye'nin aleyhine dir. Türkiye'ye limanlardan serbest giriş, aynı şekilde Amerikanın Türkiye'de serbest pazar kurmasına yol açmıştır.

Geçmiş yıllarda Amerika, personelin ihtiyaçlarını İtalya, Almanya Fransa gibi memleketlerde ayrı bir cins dolarla karşılıyor ve bir bakıma mallarını mahallî piyasaya aktarma edilemesini önüyor ve kuzum mallarını kontrol altında tutabiliyordu. PEX'lerden mal almak isteyen Amerikalı personel, önce yeşil doları, özel maksat için hazırlanmış kırmızı doları değiştiriyor ve bu para ile malın değerini ödüyor. Amerika Türkiye'de böyle bir usule ve tedbire lüzum görmedi. Bu durumdan istifade eden Amerikalı personel veya yakınları, piyasa talebini astronomik kârlarla karşılamanın yolunu bulmuştu. İtalya ve Almanya'da köhne arabasına müşteri bu iamayan Amerikalı personel, serbest gümrük kapılarından arabası ile geçerek bu köhne arabayı Türkiye'de değerlendirebiliyordu.

Bir yıl evvel 60 kişilik bir NATO grubu Ankara'ya gelmişti. Bu Gruba Türkiye'deki Amerikan teşekkülleri gereken kolaylığı gösterdiler. Balın Otelinin antresine küçük bir masa konmuştu. İsteyenlere dilediği kadar döviz karşılığı Türk parası veriliyordu. Dönen paranın âkibeti hakkında muhtemelen ilgililer bir şey bilmiyorlardı. Maksat dövizin bu gibi hizmetlerle ele geçirilmesiydi.

Amerikalı personel son senelere kadar kullanmakta olduğu şahsî arabasına plâka çıkarmıyor ve her vatandaş gibi gereken vergiyi ödemiştir. Keza şahsî arabası için kullanmış olduğu benzin bile gümrükten muafittir ve bu avantaj devam etmektedir.

BASINDAN

BARIŞ DÜNYASI

Bu Komünistlik Değildir

Fakir Baykurt, Bulgaristan gezilerindeki gördüklerini Yön gazetesinde yayımlıyor. Karacemir kıyılarındaki yazlık dinlenme yerlerinden söz ederken şöyle diyor:

"...Burgaz'dan Balçık'a kadar olan bu kıyılara (Bulgaristan Riverası) diyorlar. Kıyılara, kumlar kalkanın elinde kalmamış, bankada kredisi olan beyler yatıyor, köşkerleri dikmemişler. Doldurmuşlar tatil köylerini, herkese açık plajları, gazinoları... Hepsi kamu eliyle işletiliyor..."

Yazar solcu, yayımlanan gazete de solcu!... Ama bu yazılar solculuk, komünistlik değildir. Batılılaşma ve kalkınma bizim uluşça çabamız, idealimiz, Atatürk devrimlerinin esası. Evet ama, bu çaba ve idealimiz, çoğu nüfuzcu ve sömürücü bir mutlu azınlığın millet sırtından haksız servetler toplamasına, hafta milleti soymasına, ya da bazı vatandaşların asla hak etmediği bir servete konmasına vassata olmuştur.

Ankara'da imar başlamadan önce şimdi Yenışehir, Çankaya surlarında arazinin dönümü 100-150 lira, yani metresi 10-15 kuruş idi. İmar başlar başlamaz yüz misline, sonra on bin misline çıktı. İmar ve kalkınma her yerde gayri menkul kıymetlerini böyle astronomik seviyelere çıkardı. Raman'da petrol bulunup, Batman'da rafineri kurulduğu ve her iki mevki arasında 24 kilometrelik bir asfalt yapıldığı için dönümü 1 lira bile etmeyen toprakların kıymetleri hemen bin misli oldu. Geçen bir yıl, yapılan bir baraj veya fabrika derhal civarındaki arsa değerlerini bire bin oranına doğru fırlatıp yükseltmeye başlıyordu. Bu fiyat yükseltilerinden kazanılan servetler, kimin elinde toplanırsa toplanır, hiç olmazsa, kazanç sayılarak fiyat yükseltilerinden yüksek bir vergi alınmalıydı. Ne münaşebet! Ne Ankara'da, ne de İstanbul veya herhangi bir kalkınma bölgesinde yükselen gayri menkul fiyatlarından ne devlet, ne de kamu idareleri hiç yararlanmadılar. Devlet bunlardan on para vergi dahi almazdı, üstelik kalkınmanın gerektirdiği istinlaklerde ayrıca hem de yükselen fiyat üzerinden para ödedi. Batman — Raman arasında üzerlerinden yol geçen ve bu sayede fiyatları bin misline çıkan tarlaların sahipleri mahkeme kararıyla devletten tazminat bile almışlardı!...

Türkiye, kerk senedir kalkındıkça soyuldu. Bu soygunun önüne geçmek üzere 1951'de bir Demokrat Parti Milletvekili, Meclise bir kanun teklif etmiş ve kalkınma bölgelerinde gayri menkul fiyatlarının tesbitini, sonra artan kıymetler üzerinden bir fon alınmasını ve bunun kalkınma için yatırımlara ayrılmasını teklif etmişti. O zamanki İktidar sözcüleri bu Milletvekiline hemen damgayı basmışlardı:

"Komünist!..."

Şimdi sol eçilimli olduğu bilinen bir yazar, Bulgaristan'da milletin mahî olan deniz kıyılarının ötekinin berkinin eline geçmemiş olduğunu söylerken, mülkiyeti kaldırılmış olan komünizmi övmüş olmaktan ziyade, bizim gibi mülkiyete dayanan devrimci bir rejimde bu derecesine milleti soymaya açık bir mülkiyet rejimini vermiş oluyor.

Yazarın yerden göğe kadar hakkı var: İstanbul'un bütün kıyıları, Boğazlıçlı, Anadolu yakası, Adalar, Marmara sahilleri hep ötekinin berkinin eline geçmiştir. İki milyonluk İstanbul halkı şimdi denizi yalnız uzaktan görme hakkını kullanabilecek durumdadır. Hatta önderinden yol geçenler, volları da zafetmişler, ya da yol önündeki kıyıyı surları içine alarak halka kasatmışlardır.

Fakir Baykurt komünist midir, değil midir? Orası bize meçhul... Ama söylediği, yazdığı bu şeyler komünistlik değildir. Milletin soyulmasına isyan edenlere «komünist» diyenler komünizmin memlekette kurucuları oluyorlar. Eğer bu rejimi kurmak için çalışmak kasunularımıza göre suçsa, işte asıl bunlar, «mülkiyet hakkı makaddesdir; buna dokunulamaz» diyerek bu suç işlemektedirler.

İstanbul'a Amerikan filosu geldiğinde, Dolmabahçe'nin önünden, Tepebaşı'na kadar. İzerinde: «Amerikan bar'a gider» yazısı bulunan ok işaretlerine İstanbul'lular tesadüf etmişlerdir. Amerika'lı misafirler için Türkiye'deki Amerikan teşkilatı tarafından kiralanmış olan gazino, Balın'deki gibi başka bir tertip ve tezgâh organizasyonudur.

Futbol maçına giden Truman'a aynı tribünde oturan Amerikalı giriş biletini sormuş,

Truman da biletini bu mütecessis vatandaşın göstermiş. Biz de vatandaş olarak, bövlesine tek tarafı kolaylıklar sağlıyan ikili anlaşmaların, memleketimizin yüksek menfaati ile ilgili olmayanların mahiyetini öğrenmek, okumak ve bilmenin arzusu içindeyiz.

Bu kadar taferruath, karışık ve çeşitli anlaşmaların metni, Alfabetik sıra veya desimal sis temine tasnif edilmiş ve ciltler halinde olması gerekmektedir. Cahit Yıldızlı

«SOSYALİZM VE İSLAMİYET»

YAZARI
ROGER GARAUDY

Sosyalizmin mânevî ve ahlâkî yanlarını inceliyor:

SOSYALİZM VE AHLAK

Çeviren: Selâhattin HİLÂV

Fiyatı 4 lira

GERÇEK YAYINEVİ - P.K. 655 - İSTANBUL

NOT: Tek kitap isteyenler kitap bedelini pul olarak göndermelidirler; tek kitaplar ödemeli gönderilmez.

(YÖN 149)

HAFTALIK FIKIR VE SAN'AT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu - Mümtaz Soysoy - Doğan Ayvazoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Ayvazoğlu
Kasıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

Yazı İşleri: Sümer sokak No: 16/9 Yenışehir - ANKARA
Telefon: 17 69 89 - İstanbul Bürosu (Satış Hân ve Abone İşleri): Mol. İstifleri Sok. No. 33 Çarşafolu - İstanbul Tel: 22 86 70 - Posta Kutusu 813 İstanbul.

ABONE : Bir yıllık (12 sayı) 80 T.L., Alt aylık (6 sayı) 30.- T.L. Ocak ayı (13 sayı) 18.- T.L.'dir. Yurt dışı abonemalarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.00 T.L.'dir.

Deber süzünde sant. U L A N : mî 25.- T.L. dir. 92. rekli çıkacak 68r ve reklâmıarla kitap idânlar için özel indirimler yapılır. İlan ve reklâmıarla. rın yayımlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

BAKIŞ

KİM KİMİ AFFEDECEK?

Türkiye 27 Mayıs'tan sonra iki büyük gecesi yaşadı: 22 Şubat ve 21 Mayıs.

Artık uzakta kalmış bu hareketlerin muhasebesini yeniden yapmakta fayda var mıdır?

Ancak şu kadarını söylemekte fayda vardır: Harbiye'de kümeleşmiş ve toparlanmış görünen bu hareketlerin sorumu çok daha geniş ve yaygın çevreleri kapsar. İlkelerinde bir gün, 22 Şubat'ı ve 21 Mayıs'ı hazırlayan sebepleri, belgeleri, mahkeme zabıtları ve tarihi şartları içinde değerlendirmek mümkün olacaktır.

27 Mayıs'tan sonraki kaynaşmalar, ihtilâl ve karşı-ihtilâl kuvvetleri arasındaki itisimlerle bugüne kadar geldik. Bu itisimleri en pahalı biçimde ödeyen kurumların basında ordu gelir. Olaylar zincirinin gelişme yönü açıktır ve 1965 Türkiye'sindeki kesin manzara şudur: Karşı-ihtilâl kuvvetlerini temsil eden Demirkırat mirasçıları bugün hütiüivle iktidara gelmişlerdir. 27 Mayıs'ın mahkûm ettiği bütün politikacılar affedilmişler ve bugün kendilerine ikbal kapıları açılmıştır. 27 Mayıs Yassı'da, Balmumcuva gönderdiği kişiler içinde bugün Bakanlık koltuklarına oturanlar vardır.

Buna karşılık 27 Mayıs hareketinin arı kavnağı sayılan Harbiye en ağır biçimde kayıplara uğramıştır. Binbeşyüz genç Harbiyeliler ocaktan uzaklaştırılmış, cezalandırılmıştır. Harbiyelilerin genç kumandanları hapishane köşelerindedir bugün...

Özetle: İktidarda devrimci iktidarı ele geçirmiş, ve kendilerini iktidardan kaldırmaya varacak kuvvetle en büyük devrimci kadrolarında devrimci politikacılar...

Türkiye'nin bu büyük geçiş sürecinde...

bu süreçte...

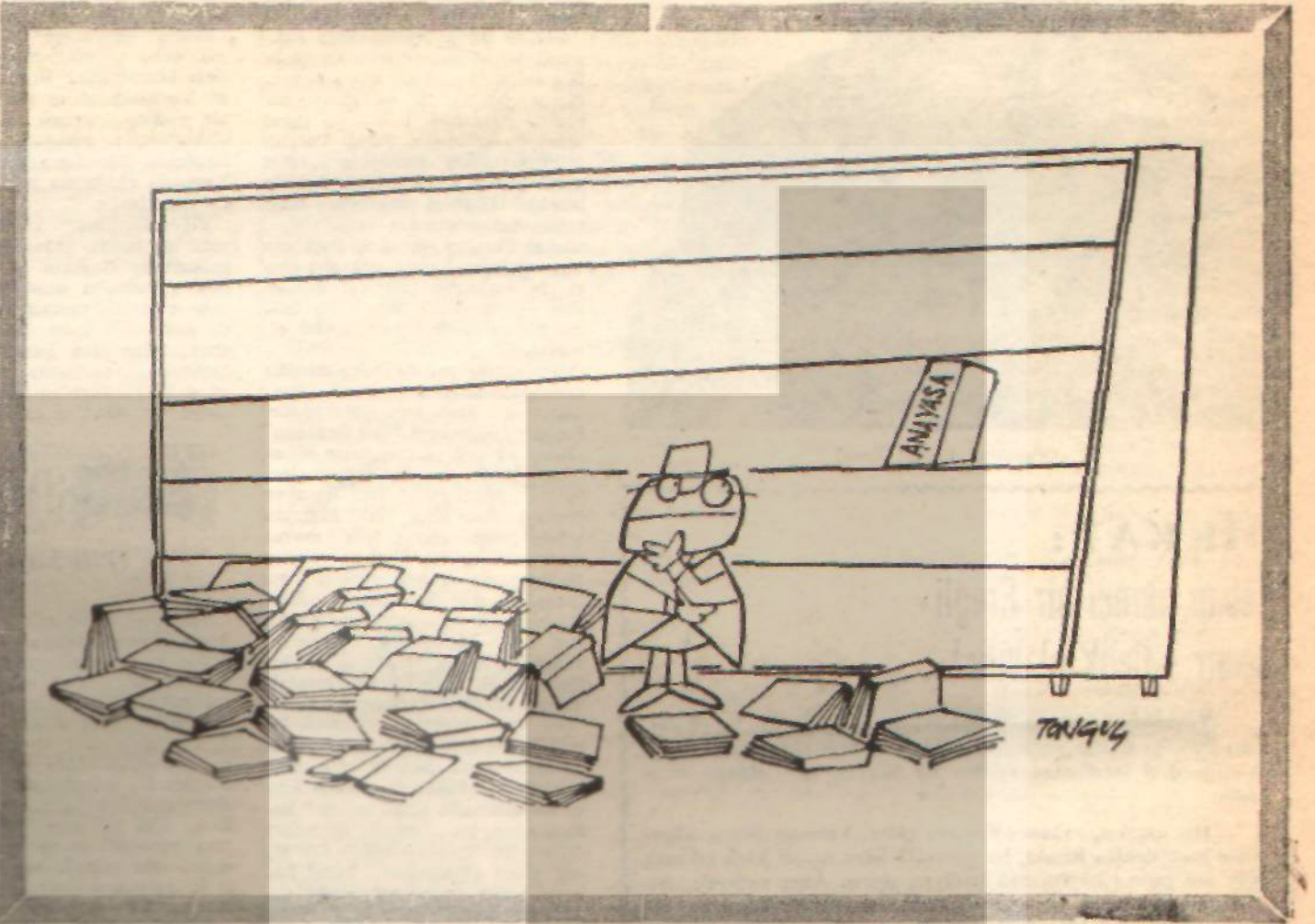
Genç Harbiyeliler bugün...

Fakat 1965 Türkiye'sinde...

Çirkin politikacıya ikbal kapıları açan, ve idealist genç Harbiyelileri hapishane duvarları arkasına iten olaylarla 1965 yılına varılmıştır.

AF ve ÖTESİ

Şimdi bu manzara üstüne tuz biber ekecek bir mesele daha vardır: 21 Mayıs mahkûmlarının affı Demirel iktidarından istenmektedir. O Demirel iktidarı ki kadrolarında 27 Mayıs mahkûmlarının akrabası ve tasarrufları dâhil dizidir. O

Demirel iktidarı ki Avrupa Konseyine Türkiye'den buia buia Yüksel Menderes'i bularak temsilci göndermiştir. Yabancı sermayeden yana, yabancı petrolcülerden yana ve 27 Mayıs karşı olanlarla dolu bir politikacı kadrosuna...

27 Mayıs 1960'tan bu yana...

Nitekim bu konuda yazılmış Cemal Tural'ın imzalı bir mektup basına verilmiştir. Mektup sahibi yazdığı mektubun açıklanmasından pek hoşlanmayacağına göre basına hangi eller geçirmiştir o mektubu? Mantık, mektubu alanların bu işi yaptığını söyler. Ama Başbakan Demirel «Bu mektubun basına nasıl ulaştığını tahkikat konusu yaptığını bildirmiştir.

Olaylar, Demirel'in kurnazlıklar üstüne politika manevraları çevirmek istidadında olduğunu gösteriyor. Ama bütün bu manevraların Adalet Partisine ve Demirel'e ne dereceye kadar yararlı olduğu ve olacağı şüphelidir.

Demirel, Cemal Tural'dan aldığı mektupla 21 Mayısçılar Derneğine üye olan ve affın samiyonunu olarak gözükmek isteyen Sadettin Bileşiçi vuracağını umut etmiştir. Orjeneral Cemal Tural'ın, eski silâh arkadaşlarına ve genç Harbiyelilere karşı katı tutumu eski ve yeni askerlerden sert tenkileri dâvet etmiştir. Kumarda hevetindeki arkadaşlarından ayrı olarak davranışı, bu arkadaşlarınca hoş karşı-

lanmamıştır. Genel Kurmay Başkanını aşarak konuşması, disiplin ve emri kumanda zincirine bağlı askerleri rahatsız etmiştir. Yetkilerini aşması, kanunların hâkimiyetine saygı duyanları göcündürmüştür. Ve şüphesiz ki kendisinin üstünde beklenenler bu davranışı lâ-yak olduğu biçimde değerlendirilmiştir.

27 Mayıs 1960'tan bu yana iyice ortaya çıkan bir gerçeğe mim koymak gerekir: Hangi makamda olurlarsa olsunlar zamanında, yerinde ve haklı olarak çıkış yapmasını bilmiyenlerin çıkışları hafif kalmaktadır. Bu bakımdan kurnaz politikacıların oyunlarına üniformaların dikkat etmesi gerekmektedir.

HARBIYELİLERİN DURUMU

Gerçekte Harbiyelilerin affı diye bir konu birbuçuk ay sonra bambaşka bir mahiyet gösterecektir. Çünkü Şubat ayı içinde 21 Mayısçı Harbiyelilerin yüzde doksanı cezalarını bitirmiş olacaklardır. Geriye kalanlar sayısı az 21 Mayısçı subaylar olacaktır. Bugün yalnız orduda bulunan subaylar değil, orduda bulunmayan ama 22 Şubat ve 21 Mayısın şartlarını çok iyi bilen sağduyu sahipleri, 21 Mayıs gecesi bu subayların yerinde kendileri bulunsalardı nasıl davranabileceklerini kendi kendilerine sormaktadırlar. Herhalde hapishaneleri bom

boş bir Türkiye'de en âdi suçların suçluları dışarıda hürriyetleri tadarken 21 Mayısçı subayların demir parmaklıklar ardında kalmaları insanların yüzünü kızartacak bir adaletsizlik olacaktır.

Bay Celâl Bayar, «hukuki imkânlar» zorlanarak hürriyetine kavuşturulmuş bulunmaktadır ve işte böyle bir Türkiye'de 21 Mayısçı subayların zindanda tutulması en büyük rütbelisinden en küçük rütbelisine kadar hiçbir 27 Mayısçıya şeref vermeyecektir.

ACI GERÇEK

Gerçek olan şudur ki 21 Mayısın idealist subayları ve Harbiyelileri, hem dün ve hem bugün politikacı oyunlarının kurbanı ve vasıtası olmak durumundadırlar. 21 Mayısçı çirkin politikacıların oyunlarına isyan eden kişilikleri, bugün de hapishanelerin penceresinden kendileri adına çevrilen pespaye manevraları seyretmek acısına katılmaktadır.

Aradan şu kadar yıl geçmiştir, mahkûm olmuşlardır, hapishaneye girmişlerdir, ıstırap çekmişlerdir.

Ve daha da Süleyman Demirel ve Sadettin Bilgiç çekismesinin konusu olmak acısını çekmektedirler. Bu acı, genç askerlere en büyük derslerden daha büyük dersi verecektir. Aslında hapishane duvarlarının ardında olanlar hapishane duvarları dışında olanları affetmek mevkiindedirler.

İlhan Selçuk

CEMAL TURAL MESELESİ

Orgeneral Cemal Tural

DİKKAT:

Keban, ikinci bir Ereğli Demir - Çelik olabilir!...

Türkiye'deki büyük projeler için sağlanan dış kredilerin, altında tatlı kârlar peşinde büyük yabancı şirketlere, kendi hükümetleri tarafından verilen bir sübvasyon olduğu ortadadır.

Dış yardım, yabancı firmaya gider. Yabancı firma, «devletin malı deniz» hesabı, bu garantili işten azami kârlı çıkmak için bin çareye başvurarak maliyeti şişirir. Ama neticede bu şişirilmiş faturayı, garth krediyi alan memleket ödemek zorunda kalır. Nitekim Ereğli - Çelik, Amerikan kredisinin üç büyük Amerikan firmasına peşkeş çekilmesinin hikâyesidir. Üç firma, milyarlık iş, bir kat pahalı çıkarmayı başararak tatlı kâr sağlamışlardır. Şimdi bu tatlı kârın bedelini Türkiye ödemektedir.

Keban Barajı inşaatı da, böyle bir soyguna istidatlı görünmektedir. Barajın proje ve hesapları, AID'nin teklifleriyle, Amerikan Ebesco firmasına hazırlanmıştır. Firma, AID'nin Amerikan tekelini yararına olan geleneksel maddelerial mukaveleye ithal etmeyi tabii umutlanmıştır.

Keban Barajı 3 milyar liraya mal olacaktır. Amerika inşaatı 250 milyon lira kadar bir krediyi katılmaktadır. Yani bugün öngörülen 3 milyar liralık maliyetin ancak yüzde 8,3'ü Amerikan kredileriyle karşılanmaktadır. Ama bu yardım olmasaydı, AID mukaveleye, Amerikan firmalarına aslan payı sağlayacak maddeler koydurmuştur. İhaleyi hangi firma alırsa alın gerekli malzemenin yüzde 50'si Amerikan bandrolü yapılarla Türkiye'ye taşınacaktır. Bu yetmiyormuş gibi, bilmeciler ile yatırım mallarının orijini ve kaynağı AID'ye ait olacaktır. Yani yüksek fiyatlı Amerikan malları satın alınacak, yüksek tarifeli Amerikan gemileriyle taşınacaktır. Tabii bunlara bir AID kredisinin şu ufak şartlarını eklemek gerekir: Kredi ile ilgili bütün resmi kuyudatı elde etmek, denetlemek, teftiş etmek, Amerikan personeli kullanılmak, AID'nin kabul edeceği standart ve teknik unsurları uygulamak, bir ihtilaf vukuunda USA'nın müteber sayacağı bir hukukçuyu istihdam etmek v.s., v.s.

Söyle ki, Keban inşaatını taahhüt eden firmalar, karşılığında biri AID ve diğeri Türk resmi makamları, yani Devlet Su İşleri olmak üzere iki patron görecektirler. AID mukaveleye «Benim talimatım dahilinde hareket edilecek» diye hüküm koydurmuştur. Hatta AID'nin tasvibi olmadan proje tadilatı bile yapmak mümkün değildir. İnşaatın kontrolünü DSİ yapacaktır ama, DSİ'nin tasarrufu altında olması gereken hususların çoğu AID'nin elindedir. Kasten karıştırılan bu sistem, bir sürü denemenin de gösterdiği üzere, Türkiye'nin aleyhine ve birkaç büyük Amerikan firmasının çıkarına işlemektedir. Korkarız ki, AID'nin Amerikan firmaları yararına her işe burnunu sokması yüzünden, Keban da, Ereğli - Çelik gibi büyük bir kazık hâline gelsin... Nedense ilgililer, birkaç Dolar konartma ümidinin verdiği miyoplukla, bizi kurbanlık koyun gibi kısıvrak bağlamalarını umursamamaktadırlar, AID, tahakküme alışmıştır. AID tahakkümünü nerele kadar gittiğini gösteren ufak bir örnekle bu ilk uyarıyı bitirelim. Mukaveleye göre, «İnşaatı taahhüt eden firma bütün defterleri ve kayıtları AID'nin teftiş için 3 yıl müddetle muhafaza edecektir».

Orgeneral Cemal Tural, mektup ve 5-ir yazmayı çok seven bir kommandir. Paşanın grevi vatan ihaneti sayan ve Türkiye'nin ağaç dikmekle kalkınacağını belirten bir broşürünü kendi şiirleriyle süsleyerek orduya tammim ettiği hatırladadır. Meseleyi yatıştırmak için o zamanın Savunma Bakanı İhrami Sancar bir «mürettip» hatasının vuku bulduğunu broşürde sadece «kanunsuz grevlerin söz konusu edildiği Meclis kürsüsünden açıklamak durumunda kalmıştır».

Cemal Tural başbakanlığı sırasında İsmet Paşaya hitaben çeşitli koutlarda birçok mektup yazmıştır. Ne var ki bu mektuplar basına sızmamış, İnönü ve Tural arasında kalmıştır. Şimdi Turalın Millî Savunma Bakanına yazdığı mektup yeni iktidara yakınlığı ile teninin Hürriyet gazetesinin manşetine fırlanmıştır.

Cemal Tural'ın mesleki hayatına son verebilecek olan mektubu kim ve ne maksatla Hürriyet gazetesine uçurmuştur? Meselenin özünü bu sorunun cevabı teşkil etmektedir.

Hiç şüphe yok ki Orgeneralin davranışı, hukuki ve siyasal sakinliklerinin yanı sıra, ilüctür. Emekli Tuğgeneral Ferit Erdoğan'ın «Hem bir çok ağır suçların affını içine alacak olan bir hafta suçları yalnız emirlerine tam itaat ve boğulmuş olan koca bir külenin affına mâni olmak için gayret sarfetmek aynı yuvadan çıkmış bizlere mi diğer» sözleriyle bu ilüctüyü dile getirmiştir. Eski Harbiyeliler Yardımlaşma Cemiyeti de, yayınladığı bildiride, «Tural'ın bugün 21 Mayıs hüküm lüsü olarak affın dışında bırakılmasını istediği kimseler de kendi ideal arkadaşlarıydı» diyerek bu gerçeği belirtmektedir. Cemal Tural'ın ağır bir hâta işlediği muhtemeldir. Fakat bu hâtayı kim ve ne maksatla açığa vurdu? Bazı olaylar, bu konuda ip uçları vermektedir: Hürriyet'in cumartesi günü yayımlanan Tural haberi, İzmir baskısının sevki dolayısıyla cuma gecesi saat 21.30 da Akşam gazetesi tarafından öğrenildi. Akşam, durumu derhal Ankara'daki nöbetçi muhabirine bildirdi. Muhabir, hemen Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu'nu aradı ve haberin doğruluğunu tahkik etmek istedi. Topaloğlu ne evet, ne hayır demeden meseleyi geçiştirmek istedi. Fakat Topaloğlu ile telefonla konuşmasından birkaç kâğıt sonra, Ankara'daki Akşam yetkilisi, Hürriyet Temsilcisi arıyordu. Hürriyet, haberi Akşam'ın da ele geçirildiğini öğrenmişti, bu haberi kullanmasını önlemeye çalışıyordu. Topaloğlu'nun Hürriyet'i durumdan haberdar ettiği aşikârdı. Esasen Hürriyet'in haberinin büyük yankı uyandırması üzerine gerek Başbakan, gerek Savunma Bakanı sızdıran bir skandal yaratan mektubun Hürriyet'e nasıl uçtuğu konusunda en ufak bir şaşkınlık ve endişe göstermediler. Başbakan, «Böyle milyonlarca mektup yazılıyor» diyerek meseleyi kendine özgü mantığı ile küçümsemeye yoluna gitti. Hürriyet'in iktidara yakınlığı ve temsilcisinin öteki gazetelerden farklı olarak Başbakan ve bakanlarla her zaman görüşüne imtiyaz bulduğunu bilen dikkatli Ankara gazetecileri, Hürriyet'in haberinin iktidar çevrelerinde şaşkınlık ve endişe yaratmayacağı çok tabii karşıladılar. Hürriyet'in Ankara'daki bir yetkilisi de «Ne yapalım. Başbakanlıkta adamlarımız var» diyerek, meseleyi geçiştirmeye çalışıyordu.

Bütün bu ufak olaylar bir araya getirilince, Tural'ın mektubunun iktidara çok yakın Hürriyet gazetesine iktidara yüksek çevrelerinden uçurulduğuna hükümlemek gerekmektedir.

Mektup ne maksatla uçurulmuştu? Bunu mektubun yaratacağı sonuçlara bakarak doğruya yakın bir şekilde tahmin etmek mümkündür: Mektup siyasî affı tehlikeye atmıştır, hiç değilse şumalünü daraltmıştır. Siyasî ve idarî hayatta çok daha aktif rol oynamak isteyen Yassıda hüküm/B.

lerin talepleri karşısında, zinde kuvvetlerin huzurunu bozacak davranışlardan kaçınmaya önem veren iktidarın başı, Tural mektubunun açıklanmasıyla, afçıları itidale davet edecek bir gerçeğe kazanmıştır. Bayar, Demirel'den «Bizim Umum Müdür» diye söz etmektedir, iktidarın başı ise, yerli ve yabancı dostlarının tavsiyesiyle Bayar ve çevresinden her ne pahasına olursa olsun uzak durmak için insanüstü çaba göstermektedir. Buna karşılık rakibi Saadetin Bilgiç, af konusunda ve Yassıda çevresiyle ilişkilerinde çok daha cüretkârdır. Bilgiç'in Eski Harbiyeliler Derneğine girişi, Yassıda affını daha sağlam bir zemine oturtma endişesiyle açıklanabilir. Mektup, Bilgiç'in etrafında kümelenmeye başlayan Yassıda afçılarına indirilmiş bir karşı darbektir.

Diğer taraftan, kanun yoluyla yeni bir imkân yaratılmazsa, Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay, Ağustos'ta emekliye ayrılacak ve yerini, mektup olaylarının da gösterdiği üzere kendine özgü davranışları olan Tural alacaktır. Mektubun açıklanması ise öyle görünür ki, Tural'ın istifasına yol açacaktır. Nitekim sahî günlük AP

Grubunda Emekli General Mehmet Ali Aytuç, Tural'ın hâlâ vazifede olup olmadığını sormuş ve gazetelerde iktidarı başının «Yüksek kademenin mektubu şavip etmedğini» belirttiği yazılmıştır. İktidarın başına göre, mektubun nasıl sızdığı tahkik edilmektedir...

Demirel, gazetelerin «mektubun yüksek kademelerce tasvip edilmediği» yolunda kendisine atfen yazdıklarını yalanlamıştır.

İktidarın başı grup toplantısında da mektup olayını küçümseyen bir konuşma yapmış ve «Bu mektup neden bu kadar geniş bir tepki uyandırmıştır? Akıldarda ozen başka bir mektup (Sunay'ın mektubu kastediliyor) total edilmiş ve böylece bir benzerlik yaratılmıştır» demiştir. İktidarın başına göre, «böylece milli iradenin yıkılacağı zehabına kapılmama, lıdır». İktidarın başı «böyle bir anlayışın, esasen herçeyin bittiği gibi düşünce tarzına işleri götürüleceğini» de gruba izah etmiştir.

Tural'ın bir hâta işlediği açıktır. Fakat bu hâtanın, siyasat pazarlarında istismar konusu yapılması korkunçtur.

SIYASİ NOTLAR

AP'li küfürbazlar Sahnede

Adalet — İzmir adli varakparasinde İsmet Paşaya komünist, dinsiz v. s. diye ısrarla sövmelerine ve iftiralarna mükâfat olarak milletvekili seçilen küfür tüccarı Zeki Efeoğlu, AP Grubunda Yön, Cumhuriyet Akşam ve Milliyeti komünistlikle suçladı. Çetin Altan'ı «sömürücü» ilan etti. Buraya kadar önemli değil. Ama Demirel'in bu kaba küfür tüccarına verdiği cevap önemli. Demirel, ima yoluyla sol cereyanları İnönü'nün geliştirdiğini ve ken disinin bir kabahati bulunmadığını belirtiyor ve bu tehlikeli gidişi alacağı tedbirlerle önleyeceğini açıklıyor.

141 - 142 konusunda hazırlık yapıldığını bildiriyor ve «Bartın oğlu etrafında koparılan gürültünün, aşırı solun organize olmasından ileri geldiğini» belirtiyor. Atatürk'ün sorusuna cevaben de Millî Eğitim Bakanlığı kadrolarındaki aşırı solun da tasfiye olacağını söylüyor. «Tıpkı seçim, tıpkı, af kanunu gibi bu konular üzerinde de çalışmalar vardır ve bu tedbirler huzurunuzla getirilecektir» diyor.

Bu sözlerin, «Siz biliriz, madem ki arzu ediyorsunuz buyurunuz ve Anayasayı çiğneyiniz» den başka cevabı olamaz.

CHP Ortak Grubunda «Ortanın Solu»

CHP Meclisinden sonra, CHP Büyük Millet Meclisi Grubu «ortanın solu» meselesini tartışmaya başladı. Müzakerelerin hafta sonuna kadar uzayacağı sanılmaktadır.

CHP Grubunda da, Parti Meclisinde olduğu gibi, İsmet Paşa korkusuyla sözlerini yumuşatmalar için önemli miktarda ortanın solu aleyhtarları bulunduğu görüldü. Ankaralı toprak ağalarından Ahmet Üstün, bu konuda en ileri gidenlerden oldu. Ankara ağası, «ortanın solu» sloganının tesadüfen ortaya atıldığını söyledi. İnönü'nün «Allah adını anmamasını» tenkit etti ve İnönü'yü hayli kızdırdı. Bununla beraber, CHP Grubunda dinamik bir azınlık ortanın solu politikasının tâvziz savunuculuğunu yapmaktadır. Eğer CHP'nin İnönü'den sonraki liderleri yeteri kadar cesaret sahibi olabilseler, grubu, İnönü'nün arzuladığı yönde fazla zahmete girmeden yürütebilirler. Nitekim grup yönetim kurulu Orhan Eriç ve Şeref Bakışık gibi ileri düşünceli kimselerin seçilebilmesi bunun bir kanıtıdır. Ne var ki İnönü'nün on adını gerisinde durmayı büyük politika saymakta-

Başbakan Demirel Anayasa va mı? Va...

CHP Grubunun ilk günkü toplantısında Nevşehir Milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu dik-kati çekti. AP'yi «Atatürk devrimlerine hiç bir zaman inanmamış ve gerçek demokras'yi benimsemiş tam bir özel teşebbüsçü siyasî teşekkül» olarak tanımlayan Esatoğlu örtülü şakaları söyledi: «Şimdi piyaset yasak edilmeye başlanmıştır. Seçim Kanunu değiştirilerek Meclis için mukabele azaltılmak istenmektedir. TKT'ye karşı demokratik olmayan bir husumet başgöstermiştir. Güçleri müsaade ederse, demokratik rejime başka noktalardan da tecavüz edebilirler... AP'nin kendisini iktidara getirenleri memnun etme politikası, memlekete çok pahalıya mal olabilir. Bu konuda çok hassas olmak durumundayız».

Biz devrimleri getiren, demokras'yi kuran CHP olarak, yeni sosyal uyanışın önünde mi olacağız yoksa yeni akımlar karşısında ligisiz mi kalacağız? CHP sosyal adaleti gerçekleştirmek için uyanan milli heyecanı bayrak taşıyıcılığı yapmalıdır. CHP, eğer bu sosyal uyanışı ayak uyduramazsa, efindeki ilerlik mes'alesini kap-turmuş olur.

Toprak reformu, petrolün millileştirilmesi davası, milli gelirin adil dağıtılması sağlamayı dış ticareti birkaç kişinin istismarından kurtarıp bağımsız ve haysiyetli bir dış politika gütmeyi ve memleketimizin üzerinde var-

1966 BÜTÇESİ

Yatırımcı Başbakan yatırımları kesmek zorunda kalacaktır!..

Arslan Başer Kafaoglu

1966 yılı Genel Bütçe tasarısı ile Katma Bütçe tasarıları TBM Me'ne verilmiştir. 1962'den bu yana bütçe tasarısı ve kanunları, eski önemlerini kaybetmişlerdir. Çünkü 1962'den itibaren uygulanmaya başlanan 1962 Geçiş Programı ile 1963, 1964 ve 1965 yıllık programlarına konan kamu harcamaları hedeflerine ulaşıldığı itibarıyla kamu oyununa ve Meclise verilmeğe istemmiştir. Ama Beş Yıllık bütçelere ulaşma imkânsızlaşmıştır.

Bu durum karşısında, İnönü Hükümetleri, daha başlangıçta gerçekleşmeyeceğini bildikleri büt-

çeleri, bile bile yüksek rakkamlar üzerinden düzenleyerek Meclise götürmüşler, «zahiri bütçe» nin arkasında gizlenen «gerçek bütçe» ye göre de tutum ve politikalarını ayarlamışlardır. CHP'nin dışarda kaldığı Dördüncü Koalisyon Hükümeti de bu geleneği devam ettirmiş ve 1965 Bütçesini aynı esaslara göre düzenleyip uygulamıştır. Bu durumda, bütçe, bir siyasî belge olarak gerçek hüviyetini kaybetmiştir. Zira, gerek Bütçeyi hazırlayan Hükümet, gerek bunu inceleyen Bütçe ve Plan Karma Komisyonu, gerçek gider ve gelirleri bu belgede yer almadığını bilmekteydiler.

1966 Bütçesi, bu olumsuz gelişmeyi daha da hızlandırmıştır. Bu bütçe, kendinden önceki bütçelerden çok daha «hayali»dir. Bir yandan Planın 1966 gider hedeflerine—daha doğrusu yatırım hedeflerine—uyulduğunu, 8te yandan ise Personel Kanunu zamlarına uyulduğunu belirtmek ve belgelemek için gider rakkamları kasden yüksek tutulmuştur. Bu rakam Genel Bütçede 16 milyar 718 milyon liradır ve geçen yılın 14 milyar 421 milyonluk gider toplamından 2 milyar 297 milyon lira fazladır. Oysa sekiz aylık Bütçe gelirleri tahsilat rakkamları, 1965 Bütçesinin bile gerçekleşebilmesini ihtimal dışı bırakmıştır. Sekiz aylık tahsilat, 8 milyar 305 milyon 161 bin liradır. Önemli takas ayları geçmiş olduğundan, gelecek dört ayın (Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat) gelirleri bu rakamın yarısını asla aşamaz. O halde 1965 Genel Bütçe gelirleri de 12,5 milyar lirayı taşımaya tutamayacaktır. O halde ne olacaktır? Olacak şudur: 1965 Bütçesi, enflasyon göze alınmadığı takdirde 12,5-13 milyar lira arasında gerçekleşecektir. Şu halde, 13 milyar lira gerçekleşecek bir 1965 Bütçesine karşılık 16,8 milyar liralık bir genel gider bütçesi teklif etmek, yani giderleri yüzde 30 oranında arttırmak, ya rakkamlarla alay etmektir ya da bu bütçenin geçmiş bütçelerden de daha hayali olduğunu kabullenmek demektir.

Bütçenin gelir rakkamlarındaki gelişmişliği ayrıntılara girilince daha çok ortaya çıkmaktadır. Maliye Bakanı, gazetelerde yayınlanan demecinde bütçe gelirlerini şu şekilde açıklamıştır:

Vergi gelirleri: 12.677 milyon

Vergi dışı gelirler: 730 milyon

Özel gelirler: 2.661 milyon

Bu rakkamlardan en önemlisi olan vergi gelirleri tahminlerini inceliyoruz:

1965 yılında bu gelirler 11 milyar 32 milyon lira olarak tahmin edilmiştir. Ancak bu tahminin yüzde 80'ine varmak bile imkânsız hale gelmiştir. İlk sekiz ayda vergi gelirleri tahsilatı 6 milyar 498 milyon lira olmuştur. Ortalama aylık tahsilat 812 milyon liradır. Bütçe tahmininin tutması için gerek kalan dört aylık tahsilat ortalamasının 1 milyar 150 milyon lira olması, yani geçmiş sekiz ayın ortalamasından yüzde 45 fazla göstermesi gerekir. Oysa vergi gelirleri arasında en büyük kalemi teşkil eden Gelir ve Kurumlar vergilerinin taksit aylarının geçmiş olması ve Şubat ayı gibi geleneksel olarak güdük bir gelir ayının—şüphesiz bunda ayın 28 gün olmasının da rolü vardır—bulunduğu bir dönem için hesap yapılması karşısında, artış şöyle düşsün, aynı seviyeyi tutulabilmesi bile çok güçtür. 1965 Bütçesinin bize göre, gelir ortalaması 800 milyon civarında olabilir. Bu hesapla, genel tahsilat toplamı azami 9,6 milyar lirayı bulabilecektir.

1966 Bütçesi, 1965'te azami 9,6 milyar lira olacağı meydana bulunan bir gelir kaleminin bir yüzde 28 oranında artış gösterceğini hayal eden bir zihniyetle hazırlanmıştır:

Diğer gelir kalemlerimizde bazı azalışlar vuku bulabileceği de (meselâ Tasarruf Bonusu kanun değişikliği gibi) hiç hesaba alınmamıştır.

Gelirlerinin gerçekleşmeyeceği belli olan Bütçede, gider rakkamında da samimiyet ve ciddiyet görmeye imkânı bulamadık. Bir defa, Personel Kanunu ile verilmesi gerekli ek haklar konusunda Hükümetin açık görüşü olmadığı anlaşılmalıdır. Hükümet çevreleri uygulanacak emsalin belirmesinden endişe duymaktadırlar. Bu konuda susulmakla beraber konulan 470 milyon liralık ek imkânla ne verilebilir, onun verileceği sonucuna varılabilir. Bazılarına göre, bir takım kadro tasarruf imkânları veren Personel Kanunu, bu imkânı arttırmaktadır. Oysa Bütçeyi denk getirmek için «otomatik tasarruflara» bel bağlanmaktadır. Bir koyundan, sadece bir post çıkarılabileceği unutulmamalıdır.

Giderler konusunda, MİH Savunmaya yıl içinde 400 milyon liralık bir ek ödenek geleceği de muhakkaktır. Böylece, sade bu iki kalemin giderleri de ne derece samimi olduğunu ortaya koymak tadır.

GERÇEK SAYGISI BATI YOLU

Fethi Naci

Geçen hafta gazeteler, AP iktidarına bel bağladığı döviz kaynaklarından birinin tehlikede olduğunu bildirdiler. AP'nin iktisat profesörü Aydın Yalçın, hükümet programı müzakerelerinde Meclis kürsüsünden konuşurken, yabancı ülkelerdeki işçilerimizin ücretlerinden 100 milyon dolar kadar döviz sağlanacağını söylemişti. Oysa gazeteler, 1965 yılında Almanya'ya gönderilen işçilerimizin sayısında 1964 yılının ilk on ayında gönderilenlere oranla yüzde 16 bir azalma olduğunu, bu azalmanın yalnız bizimle ilgili olmadığını, öteki ülkelerden Almanya'ya gönderilen işçi sayılarında da bir düşme görüldüğünü belirtmektedirler.

Almanya'nın az işçi istemesinin sebebi, enerji kaynağı olarak kömür yerine bol miktarda tabii gaz ve petrol kullanması sonucu bazı maden ocaklarının kapanması, böylece maden işçisine ihtiyacın azalması, bir de, mesken inşaatının azalması olarak gösterilmekteyse de gerçek sebepler daha derindedir. Batı Almanya'nın sanayi üretimi, 1959 yılının ilk altı ayına oranla 1960 yılının ilk altı ayında yüzde 13 arttığı halde, bu artış oranı 1961 yılının ilk üç ayında yüzde 8,5 a ve 1962'nin ilk ayında yüzde 2,3'e düşüyordu. Ve Avrupa Ortak Pazarı komisyonunun tahminlerine göre, Altıların toplam milli üretimindeki artış, 1965 yılında yüzde 4'ü geçmeyecektir. Üretimdeki bu azalış elbette işçi istihdamı üzerinde de etkilerini gösterecek, önce yabancı işçi ithali azaltılacak, daha sonra, sıra işçi çıkarmaya gelince, ilk yol verilecek işçiler elbette yabancı işçiler olacaktır.

Üretimdeki düşüşün temel sebebi, ekonomik gelişmenin ister istemez bu üretimin satılacağı pazarlar meselesi ile karşılaşması ve kapitalist sistemin, üretim kuvvetlerinde sürekli bir gelişme sağlamak imkânlarından yoksun oluşudur. Pazarlar meselesi, Ortak Pazar içindeki ülkeleri şimdiden birbirine düşürmüştür. Ortak Pazar'da «ferdiyetçilik» sözü artık fertler için değil memleketler için kullanılmaktadır.

Satış pazarları bulmak bakımından karşılaşılan güçlüğü sebep olduğu üretim azalışı yanında, özellikle Almanya'da beklenen bir oluş da işçi taleplerindeki azalmayı etkileyecektir. Ortak Pazar ülkelerinin tarım ürünleri fiyatları ile ilgili olarak 15 Aralık 1964'de Brüksel'de varılan anlaşma, Almanya'da tarım alanındaki temerküzü hızlandıracak ve işsiz kalan tarım işçilerinin sanayi alanına geçmesine yol açacaktır. Bu durum, yabancı işçi talebini büyük ölçüde etkileyecektir.

Sunu hatırdan çıkarmamak gerek: Kapitalist toplumlar, hiç bir zaman, üretimle satış imkânları arasında sürekli bir ahenk kuramamışlardır. Bunun için, işsizlerimize iş bulmak meselesini yabancı ülkelerin ekonomik gelişmelerine bağlamak, el bilmem nesiyle benzer.

Türkiye'nin işsizlik meselesi Türkiye'de çözümlü.

Bunun yolu bellidir: Anayasamızın öngördüğü temel reformları yapmak, en başta toprak reformunu gerçekleştirmek, hızlı bir sanayileşmeye girişmek... Toplum yapısında hiç bir değişiklik yapmadan, statükoyu muhafaza ederek, ve Türkiyeyi bir yarı sömürge haline getiren dış ilişkileri değiştirmeden, yeni sömürgeciliğin nüfuzuna son vermeden ne işsizlik meselesi çözülebilir, ne de kalkınma meselesi.

Açığın kapanması şekli—tabii resmi açığın—, çok ilgi çekicidir. 650 milyonluk iç borçlanmanın 200 milyon lirası Emekli Sandığı ile Sosyal Sigortalar Kurumundan sağlanmaktadır. Geri kalan 450 milyon için de piyasaya hitap eden bir iç borçlanma düşünülmektedir. Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu kaynaklarının bütçe finansmanında kullanılması önce iktisadi devlet teşekküllerinin kaynaklarını derhal etkileyecektir. Bu konuda Demirel Hükümeti, iktisadi devlet teşekküllerinin kârlarının büyük ölçüde artırılması umidinde bel bağlanmaktadır. Bu ise ancak devletçi bir iktidarın uygulamaları ile mümkün olabilir. Gerçekli zamları göze alınmadıkça—ki alınmamaktadır—devlet teşebbüsleri kârlarının artması hayaldir.

Sonra özel piyasaya sunulan her borçlanma, özel sektörün kaynaklarına ek etmek demektir. Bu iç borçlanma, bir Maliyeciyi şikâyetinden kurtarır ama, milli tasarruf bakımından avantaj sağlamadığını, bir plançı için anlamsız bir tedbir olmanın ötesine gidemez. Halbuki aslında, özel teşebbüs, devletin kendisine sermaye sağlanmasını istemektedir...

Konuyu son vermeden önce değinilecek bir nokta daha: İkinci ve Üçüncü İnönü Hükümetleri olsun, Dördüncü Koalisyon olsun, bütçenin plana uygulanışı ile, yani bütçenin alt olduğu yılın programına uygun bulunuşu ile övünürlerdi. Bu övünmelerdeki gerçek payı ayrı bir tartışma konu-

sudur. Geçmiş Demirel Hükümeti ise, yıllık programı bütçeye uydurma çabaları içindeydi! Bu çabalar henüz sonuçlanmadığı için olacak ki, 1966 Programı henüz yayınlanmamış değildir.

Özetlersek, Demirel Hükümetinin ilk bütçesi, n telik itibarıyla, CHP Hükümetlerinin resmi bütçeleriyle aynıdır. Demirel, ya CHP Hükümetlerinin yolunda gitmeyi deneyecek ve giderleri gelirlerle uydurmaya çalışacaktır—ki bu takdirde «yatırımcı başbakan» imajının mezar kazıcısı olacaktır—; ya da enflasyon pahasına bu bütçeyi uygulayacaktır. Bize kalırsa, Başbakanın ıhlmı ve çekingen karakterine birinci çık daha uygundur. O zaman da «Barajlar Krizi» sloganıyla yürütülen kampanya silâhı, AP'nin elinden düşecek ve Demirel, «yatırımcı» değil, «yatırım azaltıcı» bir başbakan olacaktır.

TMTF Kongresi

Türkiye'nin en büyük öğrenci kuruluşu olan Türkiye Millî Talebe Federasyonunun genel kurul toplantısı, bu haftanın başında İstanbul'da açıldı. TMTF Genel Başkanı Ahmet Gürüz Ketencel, uzun açış konuşmasını şöyle bitirdi:

«Bizler ekonomik ikinci kuruluş savaşımızın adız öncüleriyiz, ve öncüler olarak kalacağız. Başladığımız savaş mutlaka zaferle bitecektir. Devrimci bir güç için mücededen kaçış yoktur. Gerekirse yıkacağız, fakat mutlaka ya-

KİTAP TOPLAMAK ANAYASA'ya AYKIRIDIR

Orhan Apaydın

1961 Anayasasının önemli özelliklerinden biri de, hükümlerinin yalnız kanun koyucuları değil, her kişiyi bağlayan temel hukuk kuralları niteliğinde olmasıdır. 8 inci maddede bu niteliği açıkça ifade eder. Bu sebepledir ki, özellikle temel haklarla ilgili hükümlerin çoğunluğu, yol gösterici olmaktan çok, emredici, uyulması zorunlu kanun hükümleri halindedir. Gerçekten son günlerde memleketi seven bütün aydın kişilerin üzüntü ile takıp ettikleri, kitap toplamak ve fiyatlar eserlerinin oynanmasını yasaklamak şeklinde yapılan işlemlerin yapılamayacağı hakkında, Anayasamızda emredici nitelikte hükümler vardır. Sosyal Devletimizde Sayın Cumhuriyet Savcılarını, Usul Kanunlarından evvel, bu hükümlerle bağlı olduklarını çok defa dikkate almadıkları için, üzüntü verici işlemleri yapmaktadırlar.

Sayın Savcılarımızla birlikte, Basın hürriyetini teminat altına alan 22 nci maddenin 5 inci fıkrasını aynen okuyalım; «Türkiye'de yayınlanan gazete ve dergilerin toplatılması, bu tedbirlerin uygulanacağını kanunun açıkça gösterdiği suçların işlenmesi halinde ve ancak hâkim kararıyla olabilir.» Bu maddede bir birlikte 14 üncü maddenin 2 nci fıkrasını da okumak gerekir: «Türkiye'de yayınlanan kitap ve broşürler, 22 nci maddenin 5 inci fıkrası hükümleri dışında, toplatılmaz.» Bu hükümlerin açık anlamı şudur: Gazete, Dergi, Kitap ve broşürlerin toplatılabilmesi için bu konuda kanunlarda ayrıca hüküm olması gerekir. Örneğin, yayınlanan bir kitabın T.C.K. nun 142 nci maddesini ihlâl ettiği yolunda Savcılık iddiasında bulunursa, bu suçun işlenmesi halinde kitabın tedbirin toplatılacağı hakkında bir hüküm olmadığı için, toplama kararı verilemez. Ve pek tabii olarak Hâkimlerden bu yolda talepte bulunulamaz.

Anayasamızın bu açık hükümlerine rağmen, Türkiye'de gene kitap toplatılıyorsa, buna Anayasaya aykırı bir uygulama olarak kabul etmek gerekir. Gerçekten, Adalet Bakanlığının çok değerli hukukçularını bünyesinde toplayan Ceza İşleri Genel Müdürlüğü de bu inanca sahiptir. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, işçi hakları aleyhinde çalışan Milletvekillerinin isimlerini kamu oyununa ve işçilere duyurmak için bir broşür yayınlamıştır. Ankara Savcılığı bu broşürlerin yayımını Siyasî Partiler Kanununa aykırı gözeterek toplama kararı almıştır. Bu kararın yazılı emir yolu ile bozulması için Adalet Bakanlığına başvurulması üzerine, Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Anayasamızın 21 ve 24 üncü maddeleri gereğince, broşürlerin toplanamayacağı mütalâasında bulunmuştur. Maalesef bu değerli mütalâa o zamanki bağımsız Adalet Bakanının mümanaatı sebebiyle Yargıtay'a infikal edememiştir.

Sayın Savcılarımız, genellikle Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 86 nci maddesini kitap toplama taleplerine mesnet olarak alırlar. Bu da son derece yanlış bir işlemdir. Çünkü, bu madde suçun sübut vasıtalarının muhafaza veya emniyet altına alınmasından veya zabotından bahseder. Binlerce nüsha basılan bir kitabın bir adedini muhafaza altına almak bu maddenin uygulanması için kâfidir. Kaldı ki, yukarıda açıkladığımız Anayasa kuralının bu maddeden önce dikkate alınması gerekir. Ayrıca, uygulamalarda basın araçlarının, suç vasıtası olduğu gerekçesi ile de olsa, zapt veya müsadere edilemeyeceğini emreden Anayasamızın 25 inci maddesi de daima göz önünde tutulmalıdır.

Sonuç olarak ifade etmek isteriz ki, özgür ve mufla Türkiye'ye hızla kavuşmamız için, Savcı, Hâkim, Memur, Politikacı ve her aydın kişiyi düşen en önemli görev, 1961 Anayasamızın bütün hükümlerinin eksiksiz uygulanmasında azami hassasiyet göstermektedir.

Ahmet Gürüz Ketencel
«Kurtuluş savaşındayız»

pacacağız. Geri durmayı bir ayıp, bir zül sayacağız. Gerilemek mahvolmak demektir. İleri, daima ileri. Muasır medeniyet seviyesine ulaşacağız. Yolumuz, Atatürk yolu, halk için, halktan yana, halkın içinden demokrasi yoludur.

Yeni sömürgecilik Türk halkı bilmiyor, daha kaç yıl bilmeyecek, toplumu uyaraacağız, etkileyeceğiz, gerekirse aksiyon içinde olacağız. 21. yüzyıl, emperyalizmin sonu, Kemalizmin zaferi olacaktır.

Pazartesi günü açılan kongre, YÖN'ün baskıya girdiği Perşembe gününe kadar çalışmalarına başlayabilmiş değildi. Bunun yüzeydeki sebebi, kongrede, iki başlı bir teşekkül hâline gelen T.U.T.B.'yi hangi delegasyonun temsil edeceği meselesiydi. Bu yüzeydeki sebebin altında, daha köklü bir çekişme yatmaktadır. İktidar partisi mensuplarının öğreneli faaliyetlerine ve örgütlerine hâkim olma gayretinde oldukları görülmektedir. Bu konuda, C.H.P. de rakibini pek serbest bırakmak istemediğinden, kulislerde boy göstermektedir. Temeldeki bu çekişme, yüzeysel münakaşaları ve bu yüzden meydana gelen yumruklasmalar şeklinde vurmakta ve kongre, normal çalışmasına başlayamamaktadır. Başkanlık divanı seçim işi halledilip çalışmalara geçilirse, bu çekişme, daha açık şekilde ortaya çıkacaktır.

Demir fiyatları meselesi

Meclis demir kararının mesalesi, Samsun'da Mehmet Turgut ile Çetin Altan arasında, konuşma için yapılan ilgisiz tartışmalardan ibaretti. Fakat Bakanın açıklamasında ortaya çıkan gerginlik Çetin Altan'ın sorularına belirli tepki eden demir fiyatının piyasada birkaç ay içinde büyük yükselmesi meselesini Bakan cevapları bırakmıştır. İnşaat demirinin çok çeşidi varmış, her çeşidin fiyatı farklıymış, bunun için demirin fabrika fiyatı ile piyasa fiyatı söylenememiş. Bu sözler dahil, Karabük fiyatına nazaran piyasada demirin inşaat mevzisinde büyük bir fırlama yaptığını itirafı sayılabilir. Fiyat fırlamasının sebebi de, herkesin bildiği gibi, birkaç kodaman firmanın istifçiliğidir. 19 Kasım 1965 tarihli YÖN, Osman Düşünsel ve arkadaşlarının Karabük demirini nasıl kapatarak fiyat vükselişlerine yol açtığını teferruati ile ortaya koymuştu. Hükümetlerin görevi, bu cins spekülasyonları önlemek ve demir gibi temel bir maddenin fiyatını halkı soydurmadan istikrar içinde tutmaktır. Hükümet, bu görevini ihmal etmiştir. Ortada hukukî değil, fakat iktisadî bir suç vardır. Ama Mehmet Turgut, «Osman Düşünsel'in 5 bin tonluk demir mübayaasında bir suüstimal olmadığı müfettiş raporuyla sabittir» diyerek meseleyi çözmüş ve ifti-

harla «Biz köylü çocuğuyuz, mülleti tanırız, milleti sömürmeyiz, kimse sömürmez» nutukları atmıştır.

N. Y. Times'da Demirel

Özel sektör, Konsorsiyum kredilerinden pay isterken, New York Times muhabiri Hedrick Smith Ankara'dan «Türkiye, özel sektöre yöneliyor» başlıklı bir makale gönderiyordu. Makalenin önemli bölümleri şöyledir: «Türkiye'nin gelişen ticarî sınıfının temsilcisi olarak Demirel, seçim nutuklarında özel teşebbüse inancını ve Türkiye'nin yabancı sermayeye ihtiyacını cesaretle belirtmiştir. Servet beyannamesini kaldırma plânlarıyla solcu rakiplerinin tenkitlerini çekmiştir ama, o, servet beyannamelerinin, iş adamlarını paralarının üzerine oturmaya ittiği kanısındadır.

Demirel, gelişme halindeki ülkelerin liderlerinde ender görülen bir davranışla, halen sanayie hâkim olan masraflı devlet teşebbüslerini satmaktan dahi söz etmiştir. Ama bu teşebbüslere muhtemelen müşteri çıkmayacağını da kabul etmektedir.

Türkiye'nin en genç Başbakanı olan 41 yaşındaki Demirel gerçekte, rakiplerinin iddia ettikleri ölçüde dogmatik bir kapitalist değildir. Programı, ekonomi için pragmatik refah tedbirlerini ve devlet teşvikini makul ölçüde ihtiva etmektedir. Fakat uzun vadede Türkiye'nin umidini özel teşebbüste görmektedir. Karma ekonomizmin amacı özel müteşebbistir, devlet değil, demektir.

Yüzde 7 civarında devamlı bir kalkınma hızına ve dış ödemeye sözcüğüne kapama yolunda geçen yıl girişilen kampanyaya rağmen, Türkiye 1965 yılında iflas durumundaydı. 191 milyon dolara erişen yıllık borç taksidi, döviz kazançlarının yarısına yaklaşmaktaydı. Geçen Şubat'ta Türkiye'nin Batılı alacaklıları, ödemeleri 2014 yılına kadar uzatmaya ve bu yılın borç taksidini 89 milyon dolara indirmeye rıza gösterdiler.

14 üyeli Yardım Konsorsiyumu Türkiye'nin yardımına geldi ve ona 1965'de 400 milyon dolar yeni yardım vermeyi kabul etti. Beş Yıllık Plân amaçlarına erişebilmek için, gelecek yıl da 400 milyon dolara ihtiyaç olacaktır.

Demirel'i bekleven politik mesuliler de var. O, bir taraftan kendi Adalet Partisi politikalarını bir anlık tenkid, fakat diğer taraftan tuttuğu her şeyi yavaş yavaş dışlamak zorundadır. Demirel ayrıca, çoğunlukta kendisine oy veren muhafazakâr köylü ile, kendisine karşı oy kullanan ve devlet memurlarının çoğunu içine alan şehir aydınları arasındaki uçurumu kapatmaya çaba göstermelidir.

Partisinde tecrübeli idareciden yoksun bulunan Demirel, mevzilenmiş bürokrasi ile çalışmak durumundadır. Onun görüşlerine zat devletçi felsefe taşıyan basının günlük tenkitlerine katlanacaktır.

Başbakanın iyimserliğinin ne denlerinden biri, özel sektörün hayret verici gelişmesidir. Bugün Türkiye'de 400 bin özel teşebbüs vardır. Bu, on yıl öncekinin iki katıdır...

Amerikan Üsleri

Türkiye'deki Amerikan üsleri ile ilgili olarak Kim Dergisi şu acı tabloyu çizmektedir: «Şu anda vatandaşın bilmediği bir önemli nokta, Türkiye'deki nükleer üslerde emanetçi sıfatı ile bulunan Amerikanın durumudur. Bu üslerin istismak, sabit tesis, işletme ve bakım masraflarını bizzat Türk halkı

HÜKÜMET PROGRAMININ KABÜLÜNDEN SONRA SÜLEYMAN DEMİREL'İN DURUMU

Neue Zürcher Zeitung'un 28 Kasım 1965 tarihli sayısında şu yazı çıkmıştır:

Yeni Türk Hükümetinin programı ile ilgili Meclis görüşmeleri, iç ve dış politika-ya geniş etki yapacaktır. Başbakan Demirel, rakibi Saadettin Bilgiç'e karşı münakaşa götürmez bir şekilde Parti liderliğini kazanarak durumunu korudu. Öte yandan Prof. Feyzioğlu, İnönü'den sonra parti başkanlığı tahtına namzetliğini koydu. Mehmet Ali Aybar'ın yeni sosyalist İşçi Partisi, Amerikan üsleri konusunu gün ışığına çıkardı ve böylece Demirel'i, ister istemez, bu konuda vaziyet almaya zorladı. Bu konu ile Demirel, ordu gözündeki durumunu da takviye etmiş olacaktır. Demirel'in de, partisinin de, Türk Demokrasisinin de geleceği Demirel'in askerlerden sağlayacağı desteğin derecesine bağlıdır. Geçenlerde Doğu Anadolu'da yapılan NATO manevralarını izleyenler, Türk subayların Süleyman Demirel'e geleneksel Türk misafirveriliğinin gerektirdiği ve bir başbakanı gösterilmesi mutad sıcaklığı gösterdiklerini söylemişlerdir.

AMERIKAN ÜSLERİ

Sayet Demirel, 1956'da, Menderes zamanında, Meclisin tasdikinden geçirilmeksizin Amerika ile imzalanmış olan ikili ve gizli anlaşmaları değiştirmeye teşebbüs eder ve Washington ile bu hususta anlaşılabilirse, bu, Demirel için basını, üniversiteleri ve orduyu da içine alan «ilerici zinde kuvvetlerin» gözünde olumlu bir adım olacaktır. Bu değiştirme, Amerikan üslerini ve radar istasyonlarını yeni bir statüye tâbi tutarak Türkiye'nin prestijini koruyacaktır. İşçi Partisinin Meclisteki sözcüleri, 35 milyon metrekaare toprakları Amerikan hükümetine terk edileceğini, buralara Türk politikacılarının, generallerinin veya hâkimlerinin giremediklerini ileri sürmüşlerdir. Türk Milli Savunma Bakanlığının bir sözcüsü, Genelkurmayda ikili anlaşmaların tādili için bazı hazırlıklar yapıldığını bildirmiştir. Böyle bir adım, Demirel'i, «Amerikan hükümetinin adamı olmak» ve «Menderes'in açtığı yolda Amerika'ya tâbi bir politika takip etmek» ithamlarından kurtaracaktır. Büyük seçim zaferini, bir yandan Cadillac sahiplerine, öte yandan da hiç bir şey sahip olmayanlara borçlu olan Demirel, bu takdirde Atatürk ilkelerine bağlı entellektüellerle daha iyi temaslar kurabilir. Bunlar, sağcı bir partinin başkanı olan Demirel'i, derbeylik sisteminin taraftarı olarak görmekte, iç ve dış özel teşebbüsü desteklemekle itham etmektedirler.

SOLCULARLA SÖZ DÜELLOSU

Meclis müzakereleri, karşılıklı «kapitalizm» ve «marksizm» ithamlarıyla geçmiştir. Tartışmaların alışılmamış tarafı, eski ve yeni iktidar partileri arasında cereyan edeceği yerde, Demirel ile İşçi Partisi liderleri arasında

bir söz düellosu haline gelmesiydi. Bununla beraber eski Başbakan Yardımcısı CHP'li Feyzioğlu kayda değer bir konuşma yapmıştır. Demirel, Feyzioğlu'na verilecek cevabı Aydın Yalçın'a bırakmış, Yalçın da CHP'nin devletçiliğinin marksizm olduğunu ispata gayret göstermiştir.

Feyzioğlu ve Demirel konuşmalarında daha ziyade partileri içindeki durumlarını takviye çalışmışlardır. Feyzioğlu Üniversite kürsüsünde ders veren bir hoca tesiri bırakmıştır. Demirel ise köylü şivesi ile konuşmuş, bir takım sorular sorarak bunlara «evet - hayır» ya da «Niçin - niçin olmasın» gibi yine kendisi cevap vererek alışılmamış bir konuşma tarzı tutunmuştur. Muhtemelen Demirel bu konuşma tarzı ile konuşmaları aksamı radyoda dinleyecek olan ve inamlarının tesiri altında «Allahtan korkan» Adalet Partisine oy vermeye olan cahil seçmenlerine hitap etmek istemiş olmalıdır. Demirel tarafından hazırlanan program, memleketin sosyal, ekonomik ve politik ihtiyaçlarının bir istek listesi halindeydi. Demirel, bu programın gerçekleştirilmesi için kendi iyi niyetini ve Allahın yardımını öne sürmüştür. Anlaşılan Demirel, Allahın yardımı ile dini akımların lideri sayılan rakibi Bilgiç'ten geri kalmak istemiyordu.

Demirel hücumlarını, çok solda sayılan İşçi Partisine yöneltmiş, ne solda ne de sağda sayılmayan, bu yüzden de enteresan olmayan CHP'nin varlığından habersiz görünmüştür. Bu tutumu ile Demirel, Feyzioğlu'na İşçi Partisine yardıma zorlanmasını, bunun üzerine muhafazakâr YTP'nin lideri Alican da İşçi Partisini itham etmek ihtiyacını duymuştur.

ÇÖZÜLEMİYEN KIBRIS PROBLEMİ

Kıbrıs dahil, dış politika, görüşmelerin ağırlık merkezini teşkil etmemiştir. Demirel'in dış politikasının İnönü ve Ürgüplü tarafından açılan yolda olacağı anlaşılmalıdır, ancak Arap ülkeleri ile olan münasebetlere daha fazla önem verileceği sanılmaktadır. Bunda dini duyguların da tesiri vardır.

Dış politikamıza ana problem, eskiden olduğu gibi şimdi de Kıbrıstır. Washington'un Türkiye'ye bu konuda eskisinden daha fazla yardım etmesi çok zor olacaktır. Muhtemelen Washington, Türk halkının Kıbrıs işinden «bikiğini» düşünmekte ve Amerikan dostu tannan AP Hükümetinden, NATO Güney - Doğu kanadının muhafazası uğruna, bazı garantiler ve tazminat karşılığında, Akdeniz adası ile ilgili isteklerinden vazgeçmesini beklemektedir. Fakat Türkler prestij meselelerinde çok hassas olduklarından, halkın gözünden düşmek istemiyen hiç bir politikacı yumuşak bir Kıbrıs politikası güdemaz.

devletlerle en samimi ilişkiler kurulmasını ister.

7 — Demokrasinin gerçekten uygulanmasını ve Anayasamızın eksiksiz olarak saygı görmesini ve Anayasa'nın öngördüğü temel hak ve hürriyetlere ve en başta fikir özgürlüğüne saygı gösterilmesini ister.

8 — Türkiye'nin ileri çağdaş uygarlık seviyesine bir an önce ulaşması için emperyalizm mihriveri etrafında dönen özel teşebbüşü ve yabancı sermayeci ekonomî zihniyetinin terkedilmesini ister.

Bildiri şu sözlerle son bulmaktadır:

«Program ve yöneticilerinin zihniyetiyle kendisine oy veren fukara halkın çıkarları çelişme halinde bulunan Adalet Partisi iktidarının, uğrayacağı mukadder başarısızlıklar karşısında, Anayasa dışı baskı hareketlerine gitmek eğiliminde olduğunu müşahade ederek, hükümetin fikir hürriyeti üzerindeki baskılarına derhal son vermesini ve Anayasa'ya aykırı kanunların vakit geçirilmeden kaldırılmasını ister, ve bütün ilerici kuvvetleri bu konuda el birliği yapmağa çağırır.»

TIP Genel Yönetim Kurulu Toplantısı

Ankara'da yapılan üç günlük bir toplantıdan sonra, TIP Genel Yönetim Kurulu, «tarihsel bir vazife sayarak» bazı hususları kamu oyuna açıkladı:

«1 — Dünya barışını tehdit eden her türlü saldırgan hareketler karşısında olduğuna bildirir.

2 — Vietnam halkını emperyalist emelleri uğruna dize getirmek için kana boğan Amerika Birleşik Devletleri'ne Ce-

neve Anlaşmalarına saygı göstermesini ve bu bunharca savaş nefret ve şiddetle takbih ederek durdurulmasını ister.

3 — Hükümeti Atatürk dış politikasına samimiyetle dönmeğe davet eder.

4 — Bu maksatla yabancı memleketlerle yapılmış bütün anlaşmaların, özellikle Amerika Birleşik Devletleriyle yapılmış olan ikili anlaşmaların derhal gözden geçirilerek, bunlar arasında egemenlik ve Milli Bağımlılığımızla bağdaşmayanların Devletler Hukuku Kurallarına göre fesh edimesini ister.

5 — Kıbrıs davasının Anti - Emperyalist bir-tutumla çözümleneceğini göz önünde tutarak, Hükümetin, askerî üslerden temizlenmiş, milletler arası kontrol altında tarafsızlaştırılmış, Türk ve Rum topluluklarının eşit hakları üzerine kurulmuş federatif, bağımsız bir Kıbrıs Devleti tezini savunmasını ister.

6 — Dış Politikamızın Birleşmiş Milletler ilkeleri ışığında bütün devletlerle eşitlik ve iç işlere karışmama ve karşılıklı menfaat esasına dayandırılmaması ve özellikle bizim gibi Kurtuluş Savaşı vermiş ve vermekte olan bloklar dış milletler ve

GENERAL DE GAULLE'ün MİLLİYETÇİ POLİTİKASI

GENERAL VE NATO

General de Gaulle, Atlantik Paktından ve Avrupa Birliğinden yanadır. Ama egemenlik haklarının devredilmesine kesinlikle karşıdır. İnanmaktadır ki, Amerika'nın arzuladığı tarzdaki «entegrasyon» hareketleri, bir Amerikan İmparatorluğu kurulmasından başka sonuç vermiyecektir. Bu sebeple General, Ortak Pazar ve NATO konularında, egemenlik haklarını yeniden kazanmaya önem veren bir politika izlemiştir. General, Fransız toprakları üzerinde orta menzilli Amerikan füzelemleri yerleştirilmesine devamlı olarak karşı çıkmıştır. Fransa'da yabancı atom silahları stoklarının tesisini de reddetmiştir. Amerika'nın kolektif nükleer silahlanma projelerine devamlı hayır demiştir.

Fransız birliklerini, NATO'ya tâbi olmaktan kurtarma yolunda devamlı çaba göstermiştir. Daha 1959 martında, savaş halinde kendi kumandasına gireceği halde, Fransız harp gemilerini, Akdeniz Ortak Kumandanlığının yetkisinden çıkarmıştır. 1965'de Atlantik'teki hafif deniz birlikleri de milli kuvvet haline getirilmiştir. General, Yüksek Müttefik Kumandanlığı (Saclant) nezdindeki Fransız subaylarına da, orada NATO görevlisi olarak değil, Fransız subayı olarak bulunma emrini vermiştir.

NATO emrindeki Fransız Hava Kuvvetleri de uzun tartışmalara yol açmıştır. 1960 Eylülünde varılan bir anlaşma, Doğu'ya karşı Ortak Hava Savunmasında Fransız Hava Kuvvetlerinin rolünü geniş ölçüde sınırlamış ve açıklığa kavuşturmuştur.

Kara ordusuna gelince, Cezayir Harbi dolayısıyla NATO'dan alınan iki Fransız tümeni, yeniden Merkezî Avrupa Müttefik Kumandanlığı emrine geri verilmiş, Fransa'da milli kumandanlık emrinde muhafaza edilmiştir.

Nihayet, General de Gaulle, Atlantik Paktını lüzumlu bulmakla beraber, onun esaslı bir şekilde değiştirilmesini zorunlu saymıştır. General, 1965 yılı başında, eğer milli egemenlikleri ön plânda tutacak biçimde gerekli değişiklikler yapılmazsa, Fransa'nın 1969 yılında NATO'dan çekileceğini Amerikan Hükümetine bildirmiştir. NATO anlaşması 1969 yılında son bulmaktadır ve Fransa anlaşmanın bugünkü biçimiyle yürütülmesine karşıdır.

Fransız baskısı altında, Amerikan İkmal yolları kuzeye kaydırılmıştır. Bordeaux ve La Rochelle limanlarında Amerikan ordusuna tanınan İkmal kolaylıkları kaldırılmış ve bu yollar kapanmıştır. Fransız İkmal yolu üzerindeki Amerikan personelinin sayısı 50 binden 30 bine indirilmiştir. Bugün Avrupa'daki Amerikan askerî İkmal, esas itibarıyla, Bremerhaven, Rotterdam ve Anvers limanları yoluyla yapılmaktadır. Bununla beraber, Fransa'da Amerikan hava üsleri, petrol boru hatları şebekesi ve silah depoları mevcuttur. Bunların da kaldırılması ihtimali, Amerika'nın en büyük endişelerinden birini teşkil etmektedir.

ORTAK PAZAR

Kömür Çelik Camiası Yüksek Otoritesi, Euratom ve Ortak Pazar komisyonlarına, anlaşmalarla milletler üstü bazı yetkiler verilmiş bulunmaktadır. General, 1958'den itibaren, milli egemenliğin devredilmesine karşı çıkmış ve anlaşmaların gözden geçirilmesini istemiştir. De Gaulle, 1960'da, milli egemenlik haklarına tamamen saygılı, en gevşek biçimde bir birleşme olan Avrupa Konfederasyonu projesini ortaya atarken, Kömür Çelik, Euratom ve Ortak Pazar'ın hükümet temsilcilerinden kurulu bir komisyona bağlanmasını istemiştir. Böylece bu kuruluşların, süpranasyonal niteliği ortadan kalkacaktır. Fakat öteki Avrupa ülkeleri bu tek lifi reddetmişlerdir.

1965 Eylülünde «tarım ortak pazarı» müzakereleri dolayısıyla çıkan anlaşmazlıktan sonra General, müzakerelerin yeni-

den başlatılmasını, Ortak Pazar komisyonunun süpranasyonal yetkilerinden vazgeçmesine bağlamıştır. General, aynı şekilde, Ortak Pazar'ın üçüncü aşamasında, bazı kararların oy birliği yerine oy çoğunluğu ile alınmasına da karşı çıkmıştır.

Generalin milli egemenliği ön plânda tutan bu davranışları, Amerikanın Ortak Pazar ve NATO plânlarını altüst etmiştir. Bu sebeptendir ki Washington, Fransız seçimleri arifesinde General de Gaulle aleyhinde şiddetli bir kampanya başlatmıştır.

GENERAL, YABANCI SERMAYE VE PETROL

General, Amerikan sermayesinin hayatî alanlardaki bazı Fransız sanayiine el koymaya başlaması üzerine, yabancı sermayeye karşı tedbir alma yoluna gitmiştir. Hükümet yetkilileri: «Bir ülkeyi, sadece topraklarına karşı girişilen saldırılardan korumak yetmez. Aynı zamanda yabancı sermaye sızmalarını tesbit etmek ve azaltmak gereklidir» demektedirler. Bunun içindir ki, 1965 yılı Ocak ayından itibaren, yabancı yatırımlar sınırlandırılmıştır. Maliye Bakanlığı halen, hizmetler alanında yabancı yatırımları reddetmektedir. Ayrıca Fransızlara ait teşebbüslerin, hisse senetlerinin toplanması yoluyla, bunların yabancıların kontrolüne geçmesine karşı durmaktadır.

Petrol alanında da, General de Gaulle, devletçi bir politika uygulamakta, büyük milletlerarası petrol şirketlerinin Fransız pazarı üzerinde kurduğu egemenliği yıkmaya çalışmaktadır. 1960 Ekiminde kurulan Petrol Genel Birliği adlı devlet teşekkülü rafinaj ve dağıtım alanlarında yabancı şirketlerin yerini alma çabasıdadır.

27 Şubat 1963'de yayınlanan petrol ithalatıyla ilgili metinlerde, Fransız petrol ithalatının gittikçe artan ölçüde, Fransız şirketleri tarafından yapılmasını öngörmektedir. 21 Ekim 1965'de birleştirilen iki devlet petrol şirketi, 20 milyon ton petrol üretmektedir. Fransa, Cezayir ile de, petrol arama ve işletme işleri için devletten devlete ortaklık kurmuştur. Ortaklık kârının yüzde 75'i Cezayir'in sanayileşmesine harcanacaktır. Fransız devlet şirketi B.R.P. 1964 yılı sonundan itibaren, Orta Doğu'da milletlerarası petrol tekelleriyle rekabete başlamıştır. Türkiye'nin de Fransa'nın yeni devletten devlete ortaklık formülünden yararlanmaya ça-

lışması, milli çıkarlarımız gereğidir.

Görüldüğü ki, kapitalist Fransa dahi, petrolde devletçilik yolunda büyük hamleler yapmaktadır.

NE RUSYA, NE AMERİKA!

General de Gaulle Fransa'nın en büyük özelliklerinden biri, hem Sovyet ve hem de Amerikan hegemonyasına da karşı çıkarak, yeryüzünde milletlerin bağımsızlığını ön plânda tutan yeni bir denge kurmaya çalışması olmuştur. General, millet gerçeğini her şeyin üstünde tutmakta, sistemleri ve ideolojileri küçümsemektedir. Bu düşünceyle, de Gaulle Fransa, Rusya, Çin ve Doğu Avrupa ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmeye kovalmıştır. Doğu Avrupa ülkeleri ile geniş ticarî ve kültürel ilişkiler kurulmuş, Fransa bu ülkelere fabrikalar satmış, orta ve uzun vâdeli krediler açmıştır.

Fransa, dışişleri bakanlarının karşılıklı ziyaretlerinden sonra, Sovyetler Birliği ile de sıkı ilişkiler kurma yoluna gitmiştir. Fezada bir Fransız - Sovyet işbirliği dahi söz konusudur. Ama aynı Fransa, Kruşçev'in Berlin tehditlerine en sert şekilde karşı koymuş, Küba'daki Rus füzelemleri meselesinde Kennedy'yi sonuna kadar desteklemiştir.

General de Gaulle, Amerikan ittifakına bağlılığını defalarca belirtmiştir. Ama Generalin ittifak anlayışı, Amerikanınkinden çok farklıdır. Generale göre, ittifaklar, bir ülkenin «savunmasına sahip olmasını» engellememelidir. «Fransa'nın savunması, Fransız olmalıdır. Zira insan canını ancak kendi vatanı için verir». Bu sebeple, Fransız birlikleri, yabancı bir kumandanın emrine verilemez. General, bunun içindir ki bugünkü şekliyle NATO'ya karşıdır. Bir milletin hayatının, dost da olsa, başka bir devletin eline bırakılmayacağı inancındadır. Amerika'nın ve Avrupa'nın ortak çıkarları yanı sıra, farklı milli çıkarları olduğu düşüncesindedir. Generalin görüşlerini 28-29 Kasım 1965 tarihli Le Monde gazetesi şöyle belirtmektedir:

«Hayatî çıkarları söz konusu olunca Amerika tek başına harekete geçmekte haklıysa, öteki ülkelerin ve özellikle Fransa'nın da (meselâ Küba ile ticaret, Çin'in tanınması v.s. gibi meselelerde), aynı şekilde davranmasını kabul etmesi gerekir. Ama yalnızca kendi çıkarları söz konusu değilse ve bütün Batı Dünyasını büyük risklerle karşı karşıya bırakıyorsa, Amerika'nın başma buyruk davranış hahk-

General de Gaulle, Afrika Üçüncü Dünya

görülemez. (1958'de Lübnan çıkartması ve Formosa boğazı burlanması, 1962 ve sonraki yıllarda Vietnam müdahalesi gibi). Bu sebeple ittifak, onun iki temel direğini teşkil eden Avrupa ve Amerikanın bağımsızlığını ve eşitliğini sağlayan bir zemin üzerine oturtulmalıdır. Bu başarılmazsa, Atlantik İttifakının verini ikili anlaşmalar almıştır. Bu açıdan Avrupa savunmasını kısmen, ya da tamamen Amerikan sistemine «entegre» eden her sisteme, açıkça karşı konulmalıdır...»

General de Gaulle'in görüşlerini sadakatta açıklayan Le Monde, şöyle devam etmektedir:

«Ağırbaşlı büyüklüğü dahi Amerikayı mümkün olan en çok sayıda ülke üzerinde hegemonya kurmaya itmektedir. Bu, dünya barışına zarar verici bir durumdur. Zira bu, rakip hegemonya ile rekabeti körüklemekte ve Avrupa'nın Yalta'dan doğan bölünmesinin devamına yol açmaktadır. Hiç değilse Fransa, bu bölünmeye rıza gösteremez...»

Amerika, kendine çok yakın yerlerde dahi hatalar yapabilmektedir. Bu hatalar, tenkit edilebilmelidir. (Dominik gibi).

Nihayet, Avrupa'daki Amerikan yatırımları, politik bir esarete yol açma riski taşımaktadır, buna karşı uyanık bulunmak gereklidir.

Bütün bu düşünceler, Fransa'yı Amerika'ya karşı olan tutumunda, bazen açık muhalefet, bazen de nisbi yumuşama devrelerinden geçen genel bir ihtiyatlılığa sevk etmektedir. Bununla beraber eğilim daha çok devamlı bir soğumaya doğrudur.

YENİ BİR DÜNYA KURULUR...

Sovyet ve Amerikan hegemonvalarına karşı çıkan General, yeni bir dünya dengesi kurma çabasıdadır. 29 Nisan 1965'de general şöyle diyordu:

«Dünyanın iki hegemonya arasında paylaşılması, dolayısıyla iki bloka bölünmesi durumunda, halkların kardeşliği, eşitliği ve özgürlüğüne tabiatıyla yer yoktur. Barış için başka bir nizam, başka bir denge zorunludur.»

Nasıl bir nizam, nasıl bir denge? «Yeni bir dünyanın kurulmasında» General de Gaulle Fransa'nın temel bir rol oynayacağı bilinmekle beraber, bu yeni dünya tam bir açıklıkla ortaya konmuş değildir. Bununla beraber, yeni dünyanın temel dayanaklarından biri, Atlantik'in iki sahili arasında kurulacak dengedir. Batı Avrupa Birliğinden başlayarak, «Atlan-

Üçüncü Dünya, Solcular ve General de Gaulle

David Rousset

Fransa'nın milletlerarası politikasını, «Üçüncü Dünya»nın benimsediği inkâr edilemez. Bu benimseyiş, iç politika bakımından da temel bir olaydır. Son üç yıldır Afrika, Orta Doğu ve Güney Amerika'da yaptığım gezilerde, bunu sık sık gözlerimle gördüm. Rio, Kahire veya Santiago'dan bakılınca, Fransa'nın yalnız kaldığı iddiası, bir bölgesel körlük ya da yaldızlı bir peşin fikir olarak gözükmemektedir. Üçüncü Dünyanın Fransız politikasını tasvibi köklü nedenlere dayanmaktadır. Bu tasvip, önce soldan gelmektedir. Aydınlar, sendikalar, devrimci ya da reformcu burjuvalar, de Gaulle politikasını desteklemektedirler. Buna karşılık, muhafazakâr çevreler, toprak ağaları, şeker imalatçıları ve kompradorlar bu politikanın alevindedirler.

De Gaulle'in benimsenişinin dünya çapındaki önemi, küçümsenemez. Bunu özellikle Güney Amerika'da görülen mümin bir Amerikan düşmanlığı ile izaha kalkışmak, yüzeyde kalan bir inceleme olacaktır. Gerçekte Üçüncü Dünya, Fransa'nın uyguladığı politikada, çağımızın en ciddi dramını çözebilecek, dünya çapında etkili bir çözüm yolunu görmüştür. Bu dram, gelişmiş sanayi ülkeleri ile gelişme halindeki ülkeler arasında artan dengesizliktir. Cezayir barışı, süsdeş bu politikanın hareket noktasıdır. Bugün, Cezayir barışını başka yollarından ve daha çabuk yapabileceğimizi sövleyenlere doğrusu hayranım. Daha önce neyle istişal ediyorduk? acaba! Aşılma engellerin büyüklüğü, çok çabuk unutulmaktadır. Bununla beraber Cezayir Barışı, yeni Fransız politikasının ortaya konulmasına imkân vermiştir, ama bu politikayı o yaratmamıştır. Esas olan, barıştan sonra yapılanlardır. Bağımsız Cezayir ile kurulan ilişkiler, bu politikaya keskinlik kazandırmıştır.

Politikamız temelinde, sonuçları devrimci olan bir ilke yatmaktadır: Cezayir'in sosyalizm yolunu tutması, işbirliğine engel değildir. Aksine, işbirliği, iki ülke arasındaki sosyal rejimlerin farklılığı üzerine oturtulmuştur. Yani devletten devlete işbirliği bahis konusudur. Bu temel ilke üzerinde beni Havana'da, Mexico'da, La Paz'da büyük bir endişe ile sorguya çektiler. Bunun olağanüstü önemini ve uygulandığı zaman dünya konjonktürünü temelden değiştirebileceğini anlamak için bu bölgede vasaamak gereklidir.

Gecenlerde tasdik edilen petrol ve Cezayir'in sanayileşmesiyle ilgili anlaşmalar, bu politikaya kurumsal bir yapı kazandırdığı gibi, onu daha da derinleştirmektedir. Anlaşmalar, sanayileşmiş devlet ile öteki arasında her türlü mali ve teknik egemenlik kurmayı önlemektedir. Anlaşmalar, aralarında ideolojik sistem, gelişme tempo ve seviye farkları bulunan ülkeler arasında, kelimenin tam anlamıyla, davranışa halinde bir gelişme biçimi getirmektedir. Hedef devletler, kalkınmayı, kooperatif bir ortaklık çerçevesinde garanti etmektedirler. Ellerinde bulundukları teknik araçlar sayesinde, devletlerin gerçekleştirdikleri devamlı kontrol, özel tekelin müdahalelerini ve bu müdahalelerin politik ve sosyal sonuçlarını engellemektedir. Sonuçlar, ilimli devletlerin kontrolü altındadır. Karlıları büyük kısmı (petrol karlılarının Cezayir'de yüzde 75'i) fakir ülkeye gitmektedir. Kaynaklar, fakir ülkede kalmakta ve serbestçe kullanılabilirlerdir. Böylece tarihte ilk defa olarak, az gelişmiş ülkeler, sanayileşmek için son derece uygun şartlar elde etmektedirler. Bu modelin, varlıca önce uygulanmasıyla, A.B.D. — Güney Amerika, S.S.C.B. — Çin, sanayileşmiş ülkeler ve öteki ülke arasındaki ilişkilerde temel bir değişim sağlanacaktır.

Fransız Milletlerarası ve İçişleri Bakanlığı'nın, bu anlaşmaların uygulanması ve uygulanmalarını, esas gereği, bu davranışın, «para baharını» beklenmeden tutma zorunluluğu çok daha büyük bir önem taşımaktadır. Fransa — Cezayir anlaşmalarının, ilk defa «para baharını» çıkarması, yeni bir dünya politikasının, Paris'te yeni bir dünya için ne tür de Gaulle devletleri keşfedilecektir. Çünkü, bu politika sadece bir dünya için değil, Fransa için de, «para baharını» kontrol altına almayı, bir zorunluluk olarak kabul etmektedir. Gerçekten de Gaulle'ün ekonomik politikası, fiiliyatta devlete ve devlet teşebbüslerine dayanmaktadır. Borsacılar bunu bilmekte ve Generale karşı çıkmaktadırlar. Generalin en kararlı düşmanlarının milletlerarası büyük tekel seviyesinde görülmesi, bir yanıyla değil, tamamen mantıklı bir olaydır. Fransa'da da muhafazakâr bir sol, de Gaulle aleyhtarlığına tipik sağ ile gönüllü olarak birleşmektedir. François Mitterand'ın kullandığı oy, ona, bu tip sağ ile «mondan» bir nezaket halinde bulunan bu tip sol içinde yer vermektedir.

Dünyada «Üçüncü bir güç» yaratma amacı güden de Gaulle teşebbüsü, Cezayir denemesinden itibaren gelişmiştir. Bu politika, tabii ki, son harbin son bulmasından beri yervüzünde vuku bulan bir çifte değişikliğe dayanmaktadır. Bu çifte değişiklik, Avrupa'nın yeniden doğuşu ile Üçüncü Dünyanın bir varlık olarak ortaya çıkışıdır. De Gaulle politikası çifte bir tehlikeyi önleme iddiasındadır. Bu tehlikeler, yeni bir dünya harbi, ya da Amerika ve Sovyetler Birliğinin dünya egemenliğini sağlayacak ikili bir Yalta anlaşması şeklinde ortaya çıkabilir. Bu ikili egemenlik, Avrupa'nın gelişmesini engelleyecek ve statükoyu sürdürerek «Üçüncü Dünya»nın geri kısmı kurumsallaştırılmaktadır. De Gaulle politikası ise, anlaşmazlıkların silahlı çatışmaya gitmeden müzakere yoluyla çözülmesini ve yeni bir dünya statüsüne erişmek için Fransa — Afrika laboratuvarında geliştirilen ilişkilerin genelleştirilmesini teklif etmektedir.

De Gaulle, bu amaçla, geleneksel ittifakları bozmadan (bu, erişilmek istenen amaca aykırı düşerdi), Sovyetler Birliği ve Çin ile yakınlaşmaya yönelmiştir. Onun Vietnam'ın tarafsızlaştırılması teklifi, Fransa — Cezayir modeli anlamında anlaşılmalıdır. Romanya, Polonya ve Çekoslovakya tarafından yapılan açılışlar da, bu politikamızın bir zorunluluğu cevaplandırıldığı-

mı göstermektedir. Politika, dünya konjonktüründe, buzların gerçek bir çözülüşünü dile getirmekte ve yeni şartları karşılayan kurumsal yapıları bulmaya ve geliştirmeye çalışmaktadır.

Bu sebeple de Gaulle'ün bir dünya politikasının mevcut olmadığını, mevcut olsa bile onun olumsuz ve bağımsız bir nitelik taşıdığını ileri sürmek saçmadır. Bu politika, Fransa için de de önemli sonuçlar vermektedir. En önemli sonuçlardan biri, Fransız Komünist Partisinin milli camiaya yeniden dahil edilmesinin milletlerarası şartlarını yaratmak olmuştur. Dünya çapında bu ön şart gerçekleşmedikçe, Fransız Komünist Partisinin, tecrit edilmekten kurtulması mümkün değildir.

Karşılaşılan güçlükler muazzamdır. Üstelik, politika, Cezayir barışından sonra uygulanabilmiştir. Bu sebeple, gerekli desteği henüz sağlamış değildir. Kısa zamanda sağlayamazdı da. Bu politikamızın sürdürülmesi, günün temel meselesidir. Halbuki Fransa'da sol, gerçek durumla, bu politikayı sürdürmeyecek durumda olması ise üzündür. Üzülenler arasında ben de varım, fakat bu bir gerçektir. Sürdüremiz, zira sol, vadi vil zarfında yeni dünyayı düşünmüş değildir. Sürdüremez, zira solun iki temel teşekkülü rakın bloklar arasında bölünmüşlerdir. Radikaller ve sosyalistler Amerika'ya, komünistler ise Sovyetler Birliği'ne bağlıdır. Solun her iki kanadı da, milletlerarası planda buzların çözülüşünü yorumlamaya hazırlıksızdır.

SOLCU BİR DIŞ POLİTİKA MI?

Paul Fraisse

(Paris Edebiyat Fakültesi Profesörlerinden
solcu Paul Fraisse ise, solcu yazar David Rousset'in aksine, Generalin solcu dış politikasının bir aldatmaca olduğunu ileri sürmektedir.)

De Gaulle, Amerika'ya karşı çıktı. Doğru! Atlantik Teşkilatının bugünkü organizasyonunun değiştirilmesini istedi. Washington'un hoşnutsuzluğuna rağmen, Mao'nun Çin'i tanıdı. Vietnam meselesine, harbin çözüm getiremeyeceğini söylemek cesaretini gösterdi. Ve bütün dünya onu alkışladı. De Gaulle, Güney Amerika ülkeleri gibi, düşüncülerini yüksek sese söyleyemeyenlerin sözcüsü olmaktadır. General, karşı hegemonyaya indirilen en utuk darbeden sevinç duyan Doğu ülkelerini okşamaktadır. 1940 yenilgisinden ve sömürge maceralarından gururları kırılan Fransızları memnun etmektedir.

Ama meseleye daha yakından bakalım:

De Gaulle ve retimünün söze Amerika'ya karşı çıktığı doğrudur. Ama Çin'in tanınması hariç, icraat olarak ne yapmıştır? NATO Genel Karargahı başı Rocquencourt'dadır. Kapımız, Amerikan sermayesine tamamen açıktır. Geleceğin tarihçileri, V. Cumhuriyet döneminde Chrysler'in Simca'yı, General Motors'un Bull'u satın aldığı, Libby's'in bir Fransız bahçesini sömürgeleştirdiğini yazacaklardır. Pek gurur duyduğumuz altın ve döviz ihratlarımızdaki artış, esas itibarıyla Fransa'daki Amerikan yatırımlarının sonucudur. Bu yatırımlar kısa vadede ekonomiyi kamçulamaktaysa da, orta vadede (kâr transferi, tatbiki araştırmaların kısıtlanması, siyasi ipotekler dotayısıyla) pahalıya mal olacaktırlar. V. Cumhuriyet, Fransa'da Amerikan sinemasının egemenliğini sağlayan anlaşmalara dahi el sürmemiştir.

Karagöz ırdesinden bakılınca, de Gaulle, Champs-Élysées rüzgarlarında genç Afrika devletlerinin çok renkli bayraklarını dalgalattırıyor, sömürgecilğe karşı adam olarak gözükmektedir. Üstün presijans, sömürge imparatorluklarının acılı fakat kaçınılmaz aşamasını kolaylaştırıyor doğrudur. Bu zorunluluğu yavaş yavaş gören Generalin bu alanda yaptıklarını inkâr edemeyiz. Ama yanlış bir etvane yaratmaktan da kaçınmalıyız. Generalin 13 Mayıs ayıklanmasını nasıl ateşlediğini, bahşedilmiş bir bağımsızlık istemiyen Sekou Touré'yi nasıl reddettiğini, Bizerte katliamını neden emrettiğini tarihçiler inceleyeceklerdir. Ama bunlar Siyah Afrika'nın «kötü başladığını» göstermektedir. Süphesiz, genç milletler başlangıçta güçlüklerle karşılaşacaklardır. Ama ayrılıkları körükleyerek, bağlı yardım (kredilerin yarısı) adı altında, altında büyük Fransız şirketlerine sübvansiyon teşkil eden sermaye sağlayarak, onların güçlüklerini arttırmıyor muyuz? Ham maddeler pazarlarının strükürüne ne zaman el attık. Üçüncü Dünya ülkelerinin sanayileşmesi meselesini ne zaman ortaya koyduk? Amerika'dan farkımız ne? Onlar gibi biz de, milletlerarası teşekküller ve komitelerde oy sayımızı arttıran müşterilere sahibiz.

Sömürgecilğe son veriş ve milli bağımsızlığımızın artışını vakıa sıysak dahi, bunlar hangi perspektif içinde yorumlanmalıdır?

General de Gaulle, daha büyük bir ihtirasla Fransız bağımsızlığına yönelmiştir. Ama bağımsızlıktan ne yapmak istemektedir? Bağımsızlık onun için süsdeş bir araç değil, amaçtır. O, Maurras'ın talebesi kalmıştır ve onun gibi «Fransa, sadece Fransa» diye haykırmaktadır.

YÖN'ün notu:

Her iki tezde de, çok mübalagalı ifade edilmelerine rağmen, gerçek payı vardır. İçeride esas itibarıyla kapitalist yapıya dayanan Fransa'nın, az gelişmiş ülkelerle olan ilişkilerinin milli bir emperyalizm sınırlarını aşması kolay değildir. Politika, petrolede olduğu gibi, devlet sektörüne dayandırılabilirliği ve devlet sektörü tekelinin egemenliğinde kurtarılabildiği ölçüde sağlam bir ekonomik temel kazanabilecektir. Bununla beraber Mitterand etrafında toplanan sol cephe, sosyalistler ile komünistlerin çok farklı dış politika görüşleri yüzünden, iktidara gelmez gelmez çökeceğe benzemektedir. Bu sebeple Washington'un bir Mitterand'ı, Generale tercih etmesi kuvvetle muhtemeldir.

Afrika ülkeleri temsilcileri
Lanza ve arkadaşları...

Üçüncü Dünya'da kader bizimdir. Avrupa, hegemonyalarını kaybetmeye başlamıştır. 1947'de Komünist Çin devrimci ta-
nıyan General, Asya'da da yeni bir dönem
peşindedir. Çin, bugünkü tercid edilmiş
düşüncesinde çıkarılmak, Birleşmiş Mil-
letlere alınmalı ve Güney Doğu Asya ta-
rifiyle geliştirilmelidir. Baş büyük devlet, bu
bölgede müdahalede kaçınmalı, durumu
ekonomik birleştirme yoluyla çözümlenmelidir. Bu
mekanlarda Fransa, Ocak 1964'te, Güney
Doğu Asya'nın tarafsızlaştırılması için
bir anlaşma imzalamıştır. Vietnam
barışı için 1964 Temmuzunda yeni bir
Cezayir Konferansı toplanmıştır. İtali-
mi ve Vietnam'lı Amerikan ilişkileri
yeni taktik strateji Fransa, ÇİN'in
Güney Doğu Asya'da bir rolü olan
ATO'dan çıkartılması ve NATO'nun
rolünü artırılması esastır.

Fransa bütün az gelişmiş ülkeleri ka-
pı da, David Rousset'in bir politikacı
sırasında okunacağıdır. Yeni bir politika-
nın savunulabilmesi gerekmektedir.

General de Gaulle'in «yeni bir dünya
kurma» politikası başarıya ulaşmış mı-
dır? Buna evet demek kolay değildir. Genel-
likle Amerika, General de Gaulle'in her
planda kary kazanmakta ve de Gaulle ile
birlikte, de Gaulle'ün politikasını da son
bulacağı imidini taşımaktadır. Ashnda
hiç değilse Avrupa'da de Gaulle politika-
sının, gelişen Avrupa kapitalizmi ile Ame-
rikan kapitalizmi arasındaki çıkar çatır-
masına davanan objektif bir temel var-
dır. Ama başta Almanya olmak üzere öte-
ki Avrupa ülkeleri, Amerikanin düzen
suyundan gitmevi, hiç değilse şimdilik, uy-
gun bulmaktadırlar. Bu sebeple, de Ga-
ulle politikası, Amerikan plânlarını altüst
etmekle beraber, şimdilik bir haval olmak
tan öteye pek gidememektedir. Ama bu
büyük haval bile, General de Gaulle Fran-
sa'sının Üçüncü Dünyanın kalbini kazan-
masına yetmiştir. Eğer Fransız seçmenlerin
de; Güney Amerika, Asya ve Afrika halk
ları oy kullanabilseydi, solun tek adayı
Mitterand'a rağmen, de Gaulle büyük ço-
ğunlukla kazanabilecekti. Ama 5 Aralık
1965 seçimlerinde, Fransız seçmenlerinin
yarısından azı de Gaulle'e oy vermiştir.
General, bu durumda, herhalde kolavca
kazanacağı ikinci tura katılmaya rıza gös-
terecek midir? Prof. Duverger, eğer ya-
rıştan vazgeçerse, bunun General için
«politik bir Waterloo» yenilgisi olacağını
yazmaktadır.

Cabeuf Kararı

Başkan: Tevfik Ahıska 8516
Üye: Sabri Özbek 7435
Üye: Avni Güneş 10094
C. Savcı Yardımı: Hakkı Coşkun 11345
Dávacı: Kamu Hakları
Sanık: Atilla Bartınhoğlu
Suç: Komonizm propagandası yapmak.

Suç Tarihi: 31.7.1965
Vekilleri: Orhan Apaydın, Adnan Aral, Sabir Kurutluoğlu, Reşit Eyyüpoğlu, Sabri Vardarlı. Niyazi Ağırnaslı.

Komonizm propagandası yapmaktan sanık yukarıda açık hüviyetli yazılı Atilla Bartınhoğlu hakkında Ankara 2. Soruşturma Hakimliğinin 7.12.1964 tarihli kararname ile açılan davanın 29.11.1965 tarihinde sanık ve vekillerinden Avukat Orhan Apaydın'ın yüzlerine karşı yapılan açık duruşma sonucunda

KARAR KONUŞULDU:
Ankara'da yayımlanan Gündem Gazetesi Yazı İşleri Müdürü olduğuna anlaşılan sanık Atilla Bartınhoğlu'nun Gazetesinin 31/Temmuz/1964 tarihli nüshası birinci sahife birinci sütununda yayımladığı «Yalancılar Karşı» başlığı altındaki G. Babeuf'e ait yazı ile komonizm propagandası yapmaktan dolayı hakkında T.C.K. nunun 142/1. maddesine göre cezalandırılması isteği ile mahkememizde son tahkikatı açılmasına karar verildiği görülmüştür.

Suç konusu yazı «İnönüye İhtisat. 169 yıl önceden bir yazı Öyaltayıcılara Karşı... G. Babeuf... Kafaları kızıştırmamanın zamanı değil, diyorsunuz. Bir Hükümetimiz var, ona yürümesi için zaman vermelidir. Ben de diyorum ki halkta beklemeye vakti yok, aklıktan ölüme ölecek; ocağında yakacak yok. Sirtında da giyecek. Yine diyorum ki, üstünde başınca nesni varsa satıp savdı, yedi. Şimdi yiyecek var. Çünkü satacak başka bir şeyi kalmadı. Ve üstelik, her gün yaşamak için zorumlu herşey biraz daha ateş pahası. Diyorum ki bu durum artık sürüp gidemez, eğer Hükümet bu yürekler acısı durumu değiştirmenin yollarını aramazsa, ondan şikâyet hakkımız vardır. Hükümetin elinden bir şey gelmiyorsa, bu yolları araştırmak ve onları

göstermek hakkımızdır, diyorum. Sonra kalkıp iç savaştan söz ediyorsunuz... Sanki iç savaş yokmuş gibi. Sanki zenginlerin yoksullara karşı savaş savaştan en insafsız değilmiş gibi... Hele birincilerin tepeden tırnağa silâhlı, öbürlerinin ise korunmadan yoksun oldukları bir zamanda. Sizler iç savaş istemiyorsunuz ve bunun için de çıplak halkın sabırla aklıktan soğuktan ölmesini istiyorsunuz... Olur mu öyle şey. Ona bütün savaşları verin daha iyi. Gitsin eşit silâhlarla gözünü oyanlara meydan okusun... Çok geçmeden bu savaş onun yararına kesin bir çıkar yol bulur ve büyük çoğunluğun derdini acı son verir. Zaten daha iyi sağlamak için politika yapmak, oyalayıp uygun zamanı beklemek gerek diyorsunuz. Politika yapmak, Nasit politika yapabilir, nasıl uygun zaman bekleyebiliriz. Eğer kırksekiz saatir ağızma bir lokma girmemişse sabahleyin yataktan kalkar kalkmaz eski pantolonumu mu, gömleğimi mi, ceketimi mi yoksun yorganımı mı satacağımı bilmezsem, belki de hepsini birden satmam gerekirse, bir tek gün yaşamak için gereken dünyanın parasını ne ile sağlayacağımı bilemiyorsam, daha beteri satacak hiç bir şeyim yoksa?... Ateş hacayı sarıms, ister istemez sudan söz ediyoruz. Siz bize küfür ederek soruları değil politika yapmak gerek diyorsunuz. Biz ateş - alev bir yarıncı üstündeyiz, siz tutmuş sabredin, diyorsunuz. Sizin sabrınıza, politikanıza hayranım doğrusu. Siz hiç yoksulluk nedir bilmediğiniz için yoksulluğa katlanmak sizin için kolay... Tribün du Peuple 30. Kasım 1795'den ibarettir.

Gazetede iktibas suretiyle yayımlanan bu yazı matbaa işçilerinin grev hâlinde buldukları ve bir kısım işçilerin de greve hazırladıkları sırada yayımladığı gazetesinin aynı nüshasında yer alan «Kimin Malını Kime Satıyorsunuz», «Demirsoy Matbaa Grevini Ele Alacak ve Halledeceğiz dedi», «Çanakkale'de de EkmeK Kavgası Başlıyor», «Grevcilerin Bildirisi Kayseri'de Heyecan Yarattı», «Onkibin İşçi Grevi hazırlanıyor» başlıklı yazılardan anlaşılabilir.

lardan anlaşılabilir.

1760 - 1797 yılları arasında yaşayan Fransız yazarlarından G. Babeuf, Komonist doktrin müntesibi bir fikir adamıdır. Fransız ihtilâlinin demagoglarından bulunduğu için fikirlerine Babeuvizm denmektedir.

Suç konusu yukarıda dercedilen yazının muhtevassından açıkça anlaşılacağı üzere «Sonra kalkıp iç savaştan bahsediyorsunuz. Sanki iç savaş yokmuş gibi. Sanki zenginlerin yoksullara karşı savaş, savaşların en insafsız değilmiş gibi. Hele birincilerin tepeden tırnağa silâhlı, öbürlerinin ise korunmadan yoksun oldukları bir sırada... Sizler iç savaş istemiyorsunuz bunun için de çıplak halkın sabırla aklıktan soğuktan ölmesini istiyorsunuz... Olur mu öyle şey... Ona bütün savaşları verin daha iyi gitsin eşit silâhlarla gözünü oyanlara meydan okusun... Çok geçmeden bu savaş onun yararına kesin bir çıkar yol bulur ve büyük çoğunluğun derdine son verir...» 964/320.

demek suretiyle fakir sınıfın kendisinden bütün imkânları ile daha kuvvetli durumda olan zengin sınıf karşısında âciz ve müdafaasız kaldığını, aynı silâhlarla karşı koymadığı takdirde ortadan silineceğini, bu sebeple fakirlerin beklemeye tahammülü kalmadığını belirtmiş her iki sınıf arasında bir savaşın zaruretini ileri sürerek, eşit silâhlarla yapıldığı takdirde bu savaşın mutlaka fakirler lehine neticeleneceğinin belirtilerek komonizmin karakteristik vasıflarından olan «sınıf mücadelesini» körüklediği, teşvik ettiği, uygun bulunduğu, sınıflar arasındaki mücadeleden cebri olması gerektiğini ifade etmekte bulunması ve bahusus suç konusu yazının matbaa işçilerinin grevi ve yurdun başka yerlerinde greve hazırlanan işçilerin bulunduğu bir zamanda yayımlanmış olması, gazetesinin aynı nüshasında diğer sütunlarında bu grevlerden bahsederken birinci sütuna da suç konusu yazının kırmızı çerçeve içerisinde anaarak yayımlanmış bulunması propaganda mahiyetinde bulunduğu açık delildir. İktibas edilen yazının komonizm fikirlerinin açıklanmadığı bir devirde yani 169 yıl önce yazılmış bulunması bugün yazının muhtevassını bilecek iktibas edilmek suretiyle yayımlanmış olması hasebiyle sorumluluğu ortadan kaldırmaz.

Hazırlik soruşturması sırasında yapılan bilirkişi tetkikatında bilirkişi olarak dinlenen Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Doçentlerinden Uğur Aıcaçkaptan 22.9.1964 tarihli raporunda yazıldığı suç konusu cümleler ve gerekse yazı topyekün ele alındığında yukarıda belirtildiği gibi suç konusu yazı komonizmin karakteristiklerinden biri olan sınıf mücadelesini körüklemekte, teşvik etmekte dolayısıyla komonizm propagandası mahiyetini taşıdığı belirtildiği bulunmaktadı. Son tahkikat sırasında sanık ve vekillerinin isteği üzerine mahkememizce yaptırılan bilirkişi tetkikatını havi 22.3.1965 tarihli Ceza Hukuku Ordünaryüs Profesörü Sulhi Dönmez, Anayasa Hukuku Prof. Selçuk Özçelik, Tercüman Gazetesi muharrirlerinden Ali Rıza Alp'in raporlarında ise yukarıda belirtilen yazıda suç konusu cümleler ve yazının heyeti umumiyesi nazara alınarak Komonizm propagandası mahiyetinde olmamakla beraber T. C. K. nunun 312. maddesinde belirtilen «Cemiyetin muhtelif sınıflarını hey-

tî umumiye için tehlikeli bu tarzda kin ve adayete tabrik... mahiyetinde bir suç olduğu açıklanmış ayrıca bu yazıyı iktibas suretiyle neşreden esas maksadı hakkında da raporun 3. sahifesinde yazıldığı üzere «Babeuf'un komonist doktrin müntesibi bir fikir adamı olduğundan şüphelenilemez. Komonist doktrinlerin akademik olarak incelenmesini yapan ilmi bir eserde Babeuf'ten ilmi usuller dairesinde bahsedilir ve iktibaslar yapılırsa, böylece ilmi yayma hakkı kullanılmıyacağından fill suç teşkil etmez. Ancak bahis konusu ilmi maksatlar dışında gündelik hâdiseler ve politika vesilesiyle böylece evvelce yazılmış yazılar kanunun menettiği bir propagandanın vasıtası olarak kullanılmağa teşebbüs edilerek olursa, bir hukuka uygunluk sebebi teşkil eden ilmi yayma hakkının kullanılacağı elbette ki mevzu bahis olmaz ve fill suç teşkil eder. Aksi takdirde Kanunun suç saydığı propagandaları icra etmek kolaylıkla mümkün olur idi. Tetkik konusu olan yazının iktidarda bulunan bir Hükümet Başkanına ithaf edilmiş olması ve Hükümet Reisi emekçilerin haklarının tesbiti yönünden adeta oyalayıcı gibi gösterilerek yazının neşredilmiş ve böylece bu günün Türkiye'sindeki olaylarla 169 yıl önceki Fransa'da cereyan etmiş olaylar arasında bir paralellik tesis edilmesine gavret edilmesi bu yazının nesri ile takip edilen maksadın, yapılmak istenen bir propaganda yönünden yazının vasıta olarak kullanılmak istendiğinin açık delil saymak icabeder demek suretiyle yukarıda yazılan mütalâalarına ilâveten suç konusu yazının propaganda mahiyetini de taşıdığı ifade etmek suretiyle birinci Ehlivukuf raporu münderecatını kısmen de olsa tevî etmiş oldukları görülmüştür.

Yukarıda izah olunan suç konusu yazı muhtevassına ve her iki bilirkişi raporu münderecatına yazının matbaa işçilerinin grevi sırasında ve bir kısım işçilerin de greve hazırladıkları bir esnada iktibas edilerek yayımlanmış bulunması, yazının komonizm propagandası mahiyetinde bulunması, sanık yazı işleri müdürünün de bunun muhtevassını bilecek gazetesine koymuş bulunması gibi delillerle sanığın sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak, tahakkümünü sağlamak, memleket içinde müesses temel nizamlarını devirmek, devletin siyasî ve hukukî nizamlarını yoketmek maksadıyla yayımladığı ve bu suretle propaganda yaptığı netice ve kanaatine varılmıştır.

Sanık ve vekilleri Babeuf'un sosyalist olup komonist fikirleri olmadığını, yazıda muhteva itibarıyla komonizm propagandası bulunmadığını, yazının iktibas suretiyle yayımlanmasına T. C. K. nunun 142/1. maddesinde yazılı propaganda kastının ademi mevcudiyetini, yazının baş tarafı İnönü'ye ithaf edilmek suretiyle grevin durumunu o zamanın Başbakanına intikal ettirmek istediklerini, Gündem Gazetesinin basın işçilerine hitap eden bir gazete olduğunu, matbaada çalışan 99 işçinin durumunun ele alındığını, topyekün işçi sınıfının kasdedilmediğini, sanık gazete yazı işleri müdürünün yazının mahiyetini bilmediğini ve grev sırasında işyerinde olduğu için gazetesinin tanzimi ile meşgul olmadığını, bu sebeple basın kanununun 16/3. maddesine göre yazı işleri müdürüne sorumluluk tezettirip etmiyeceğini, ikinci Bi-

lirkişi heyetinin raporunda olayda suç unsuru görülmediğini ileri sürmüş iseler de suç konusu yazı münderecatına, Bilirkişi raporları, ikinci defa bilirkişiler tarafından verilen raporun da muhteva itibarıyla birinciyi tevî eder mahiyette bulunmasına, mahkemelerin bilirkişilerin mütalâaları ile bağlı olamayacaklarına, delilleri serbestçe tahlil edeceklerine, duruşma zabıtnamesinin 2. sahifesinde sanığın «Ben Gündem gazetesinin yazı işleri müdürüyüm, makalenin bu sebeple yazıldığını da biliyorum» demek suretiyle yazının iktibas suretiyle gazete ve alındığını bildiğinin ikrarı ile anlaşılmasına, T.C.K. nunun 142. maddesinin Anayasaya aykırı olmadığını da Anayasa Mahkemesince karar altına alınmış bulunmasına göre sanığın savunmaları bu sebeple kabule şayan görülmemiştir.

C. Savcısın esas hakkındaki mütalâalarında sanık hakkında T. C. K. nunun 142/1, 173 maddelerine göre cezalandırılmasını istemiş bahsi geçen 142. maddenin 6. bendi yukarıda yazılı filler neşir yolu ile işlendiği yolunda cezanın yarı nisbetinde arttırılacağını göstermiş bulunmakla sanık hakkında T.C.K. nunun 142/1 ve 6 bentleri ile 173. maddesinde yazılı fer'î ceza sürgün mahiyetinde bulunmadığı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna tesbit edilmiş olduğundan mezkûr maddenin de tatbiki zarurî bulunmuştur.

Su hâle göre; Gündem Gazetesi Yazı İşleri Müdürü olan sanık Atilla Bartınhoğlu'nun bahsi geçen gazetesinin 31.7.1964 tarihli nüshasında münesteş «Oyalayıcılara Karşı» başlığı altında G. Babeuf'a ait komonist fikirlerini propaganda maksadıyla gazetesinde bilecek neşrettiği ve yazının muhtevassı itibarıyla sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak, memleket içinde müesses temel nizamlarını devirmek, devletin siyasî ve hukukî nizamlarını yok etmek gayesini taşıdığı netice ve kanaatine varılmakla sanığın hareketine uyan T.C.K. nunun 342/1. maddesine göre beş sene ağır hapsine, aynı maddenin 6. bendine göre cezası yarı nisbetinde arttırılarak yedi sene altı ay ağır hapsine, T.C.K. nunun 31. maddesi gereğince müebbeden âme hizmetlerinden memnuniyetine, 33. madde uyarınca ceza müddeti içinde mahuriyeti kanuniye halinde bulundurulmasına, aynı kanunun 173. maddesine göre iki sene altı ay müddetle Eskişehir'de ikametle emniyeti umumiyeye nezareti altında bulundurulmasına, suç konusu gazetesinin bahsi geçen nüshasının zoraltımına, aşağıda müfredatı yazılı 360 lira 50 kuruş muhakeme masraflarının sanıktan alınmasına, Temyizi kabil olmak üzere 29.11.1965 tarihinde oybirliği ile verilen karar C. savcı Y. A. Hakkı Coşkun hazır olduğu halde sanık ile vekillerinden avukat Orhan Apaydın'ın yüzlerine karşı açıkta okunup anlatıldı. 29.11.1965

Başkan Üye
Tevfik Ahıska Sabri Özbek
8516 7435
Üye Kâtip
Avni Güneş Şahinde Kaya
10094

YÖN'ün notu:

Karar gerekçesinde, genellikle «komünizm» yerine «komonizm» yazılmıştır. Ülkemizde imlâsı dahi doğru dürüst bilinmeyen bu kelimeyi, metne sadakat endişesiyle «KOMONIST» olarak yayımlanmayı uygun bulduk.

ŞİDDETLİ

BAŞ

AĞRILARINA
KARŞI

GRİPİN

Başarı ile kullanılır!

GRİPİN

KININLI GRİPİN GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

Ayakkabı Soygunu

Uğur Mumcu

Bir vatandaş, bir çift ayakkabıda 50 lira kazık verse, 50 vatandaş 50 çift ayakkabıda ne kadar kazık yer?
Siz bu basit orantıyı çöze durun, biz başlayalım anlatmaya:

DOST BAŞA, DÜŞMAN AYAGA...

Türkiye'de ayakkabı imalatçıları, derileri genellikle İstanbul'dan meşhur bir deri fabrikasından alırlar. 2/8/1962 tarih ve 9057 sayılı Deri - Kösele Norm Nizamnamesinin hükümlerinden kaçınmak isteyen deri fabrikatörleri imalatçılara satışları bütün deriler üzerine «BOZUK» damgası vur-

urlar. Öyle ki fabrikadan «bozuk» damgası vurulmamış deri pek çıkmaz. Böylece 9057 sayılı nizamnamenin boşluklarından yararlanarak, sattıkları derilerden herhangi birinin bozukluğu karşısında sorumluluktan peşinen kurtulmuş olurlar. İmalatçı ise, bir tekel halini almış bulunan bu fabrikadan deri almak zorunda olduğundan üzerinde «bozuk» damgası vurulan deriden ayakkabı yapmak zorundadır. Yani ayakkabı imalatçısı öyle duruma sokulmaktadır ki kanunlara aykırı olarak bozuk ayakkabı imal etmektedir. Gerçekte ise deri fabrikatörlerinin yolsuzluğunun sorumluluğu, faziletli özel sektörün bir oyunu ile, imalatçıya yüklenmektedir. İstanbul'da Beyoğlu'nda, Ankara'da Kızılay'da sosyete kunduracılarından alınan ayakkabı daha ilk gününden çatlar ve yırtılır, satış yapan mağaza deriden sorumlu olmadığını söyleyecek, fabrikatör ise «bozuk» damgası vurmakla peşinen sorumluluktan kurtulduğundan, ayakkabıdan en az kazanan imalatçı sorumluluğu yüklenmiş olacaktır. Yani altın kafama çamaşır çıkın... Alaycı - dalaycı Kiler Mahmut alibete beşab.

Bu «bozuk» damgası tüm insanın bir de kılıcı var. Bu kılıcı 1960 yılında Tuncay Bulut'unca devrildi. İki yıl önce Tuncay Bulut'unca Genel Müdürlük Dr. Mazhar Özkul başkanlığında yapılan toplantıya ayakkabı imalatçılarından İbrahim Tuncay, Şaban Çitsin, Kemal Güler, gelmişler, deri fabrikatörleri ise gelmemişler ve yerlerine dehşetengiz hukuk müşavirlerini göndermişlerdi. Ancak imalatçıların toplantısına biz zat fabrikatörlerin katılmamasını istediklerinden keskin hukukçular toplantıya kabul edilmemişler, bir sonraki toplantıya deri fabrikatörleri, aralarından bir kişiyi temsilci olarak volla-mışlardı. İmalatçılar «bozuk» damgası konusundaki şikâyetlerini delillendirmek için birinci sınıf deri olan «süt danası» derisini de vanlarında getirmişler ve bu derinin üzerindeki «bozuk» damgasını da Mazhar Özkul'a göstermişlerdi. Aksilik bu ya... Deri, toplantıya katılan fabrikatörler temsilcisinin fabrikasından getirilmisti. Bu arada derilerin vüzcümlümün de de eksiklik olduğu iddia edilince, Mazhar Özkul, toplantı sırasında İstanbul'a telefon ederek durumun incelenmesini istiyor. Ama o günlerde Mazhar

Özkul, Kurucu Meclis üyeliğine seçilince, mesele orada kapanıyor ve deri fabrikatörleri, derilerinden bir hayli ter aktıktan sonra rahat bir nefes alıyorlar. Anlatması bizden, anlaması sizden, «ihbar telâkisi» de savcılardan...

AYAGA DÜŞEN İŞ...

Bütün ayakkabıcılar bilirler ki, ayakkabı konusunda standart bir fiyat tesbit etmek imkânsızdır. Bunun sebebi gerek malzemede, gerek işçilikte değişen fiyatlar ve ücretlerdir. Örneğin desimetrekaresi 3 liradan 14 liraya kadar satılan deri, ayakkabı maliyetini etkilemektedir. Aynı şekilde işçi ücretleri de çok farklıdır. Birinci sınıf işçilikle orta sınıf bir deri kullanılması ya da üçüncü sınıf bir işçilikle birinci sınıf deri kullanılması gibi haller, fiyat tesbitini çok zorlaştırmaktadır. Ancak gerek işçiliği, gerek malzemesini en yüksek fiyatlarıyla kabul edersek, piyasada 125 liraya satılan erkek Lord ayakkabılarının imalat fiyatını şöyle tesbit ederiz:

1 - Deri, 2 ayak (11x2)	= 22
2 - Astar (Glase)	= 3
3 - Kösele (650 gr.)	= 13
4 - Taban astarı	= 5
5 - Rukupta	= 5
6 - Falça	= 2,5
7 - Saya (Kesim, dikiş)	= 6
8 - Kalfalık	= 15
9 - Fro - freze	= 2
10 - İç astar	= 1,5
	= 75

Gerçekte orta kalitede bir ayakkabı imalatçısı tarafından mağazaya 50 lira fiyatla teslim edilmektedir. Bu fiyattan daha aşağı fiyatla da teslim mümkün olmaktadır.

Oyunun büyüğü, kadın ayak kabırlarında oynanmaktadır. Genellikle bir kadın ayakkabısından, yüzde 15 imalatçı kârı eklendikten sonra bunun üzerine mağaza yüzde 50 oranında kâr haddi eklemektedir. Ki bu, kanunların izin vermediği fahiş bir kâr haddidir. Sık sık değişen modayı izlemek zorunda olan hanımlarımız böylece de her ayakkabıdan 70 lira gibi bir fazlalığı sosyete kunduracılarına başışlamaktadırlar. İmalatçı kârı dahil olup, ayakkabıların mağazaya teslim fiyatları şöyledir:

Fantazi zenne: 70 TL.
Spor (Kısa topuk): 45 TL.
Falça (Topuksuz): 40 TL.
Cizme: 75 - 95 TL.

Örneğin fantazi zenne ayak kabırları 135 - 140 liraya satılmaktadır. Cizmeler ise 150 - 180 liradır.

Malivet fiyatları, Ankara'nın en ucuz mağazalarına mal verene bir imalatçıdan alınmış olan, küçük serri detaylı ve rakamların biraz büyütülmüş olması ve gerçek malivetin bunun da aşısında olması ihtimali çok kuvvetlidir.

ÇARESİ BULUNDU AMA...

Gerek erkek, gerek kadın ayakkabılarında bu yüksek fiyatları indirme imkânları aranmış ve bulunmuştur. Bunun için ayakkabı satış kooperatifleri tanzim satış verileri açılırsa, yüzde 25 - 30 arasında ucuzluk sağlamak imkânı vardır. Mahallî dernekler tarafından kurulacak kooperatifler doğrudan doğruya satış yapacağından aradan araçlar çıkmış olacak, böylece de yüzde 25 perakendeci kârı vatandaşın cebinde kalacaktır. Kooperatifler ucuzluk sağladıkları gibi, sağlamlığı da garanti etmiş olurlar. Çünkü kendileri de birer ayakkabı imalatçısı olan kooperatif yöneticileri, gerekli kontrolleri ve paçoklarından cürük mal satmı yacaklardır. Böylelikle hem ucuzluk, hem sağlamlık sağlanacaktır.

Kooperatifin sağlayacağı ü-

çüncü fayda ise, vatandaşın piyasayı kontrol edebilmesi ve fatura oyunlarının önlenmesidir. Bu nasıl mümkün olacaktır?

11.3.1958 gün ve 10096 sayılı Ayakkabı Murakabe Nizamnamesinin 15. maddesi, satışa çıkarılan ayakkabıları imal eden ustaya imal ettiği her ayak kabıya kimliğini belirten bir damga vurmasını öngörmektedir. Kooperatif satışa geçtiği zaman, vatandaş kooperatifte bir ustanın damgasını taşıyan ayakkabıyı, örneğin 50 liraya alıyorsa, aynı ustanın damgasını taşıyan aynı kalitedeki ayakkabının piyasadaki mağazalarda yüzde 25 perakendeci kârı ilâvesiyle 62,5 liraya satılması gerekmektedir. Eğer ayakkabı 62,5 liradan fazlaya satılıyorsa bir fatura oyunu oynanmış demektir. Perakendeci de bu yüzden, imalatçıya yüksek fiyatlı fatura vermesi teklifinde bulunamayacaktır. Halen fatura oyununu önlemenin bir yolu bulunmamaktadır. Kooperatifleşme bunu da sağlayacaktır. Ama ne var ki, bundan beş yıl önce kurulan kooperatifin satışa geçmesi, çeşitli bürokratik gerekçelerle önlenmiştir ve önlenmektedir.

Devlet dairelerinin personel ihtiyacı için aldıkları ayakkabıların mübaya ve ihale usullerinin değiştirilmesi, her ne kadar ayakkabıcıları üzecekse de, ele alınması gereken bir konudur. Millî Savunma Bakanlığında da dahil, yılda 6-7 milyon çift ayakkabıya varmaktadır resmi alımlar. Bu ihtiyacın bir kısmı Beykoz Deri ve Kundura Fabrikasından, bir kısmı da

özel teşebbüsten alınmaktadır.

Arttırma ve Eksiltme Kanunu göre, genellikle en ucuz fiyat teklif eden ayakkabıcıyla anlaşılıyor ve ayakkabıcı da daha önce örnek olarak gösterdiği ayakkabının kalitesinden daha düşük kaliteli ayakkabılar teslim ediyor, bu konuda pek ihtisastarı olmayan satın alma komisyonları da bunu pek farketmiyor. Oysa, 10086 sayılı nizamnamenin 24. maddesi kooperatiflere ihale teknik şartlarını tesbit ve kontrol görevi vermişse de bu denetim yapılmamaktadır. Türkiye bir aşiret devleti değil, kanunlar devletidir. Ama fazileli özel sektörümüz, istediği hükümü hasıraltı etmektedir.

1810 yılında kurulan ve bugüne değin kundura imal eden Beykoz Deri ve Kundura Fabrikasının ayakkabı imalatı da ciddi incelemelerle rasyonel bir biçime sokulmalıdır. Bakanların en büyük deri fabrikası sayılan Beykoz Fabrikası, son zamanlarda Çekoslovak Technoexport kurumuyula bir sözleşme yapmış ve sivil kunduralara önem vermiştir.

Şimdi yazımızın başındaki ayakkabı başına 50 lira kazık yiyen 50 vatandaşın ne kadar kazık yediğini bulduysanız, size bir soru daha:

Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası gerçekten sağlam ayakkabı yapmakla beraber, neden piyasada tutulan ve modaya uygun ayakkabılar yapmamaktadır?

Bakalım bunu bilecek misiniz? Bilen kazanıyor...

JOHN CRUICKSHANK

ALBERT CAMUS

VE BAŞKALDIRMA EDEBİYATI

Çeviren: Rasih Güran, 10 lira
De Yayınevi
Vilâyet Han, Kat 2, Cağaloğlu

YON - 159

SOSYALİZM SÖZLÜĞÜ

Hazırlayan:

ERDOĞAN BAŞAR

Bilimsel yöntemle hazırlanan bu kitapta, sosyalizmin ve kapitalizmin temel niteliklerinden başka, az gelişmiş ülkeler sorunları ve büyük düşünürlerin kimlikleri de yer almaktadır.

Fiyatı: 750 kuruy

İstanbul dağıtıcı:

UGRAK KİTAPÇISI

Ankara dağıtıcı:

BAŞKENT YAYINEVİ

Bütün kitapçılarda mevcuttur.

ÇIKARILMIŞ

TOPLUM YAYINEVİ

P. K. 176 ANKARA

(YON 155)

TAC REKLAM

TAC REKLAM Gazete ve Dergilere vereceğiniz Ticaret, Yayın, Seri Yayın, Seri Küçük İlanlarınızı en iyi şekilde değerlendireceğini, normal tarifede büyük tenzilat yaptığını, sayın dost ve müşterilerine bildirir, saygılarını sunar.

Posta Kutusu 524 İstanbul -

Telefon: 55 50 38

(18 - 22 arası)

(YON 154)

REKLAMINIZI GAZETE VE DERGİLERLE DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR

Genel Müdürlük:

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon: 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi: BASINKURUMU

Macaristan İzlenimleri: 3

GENİŞ VE DERİN
TOPRAKLAR

Fakir Baykurt

Kültürel İlişkiler Enstitüsü'nden Dr. Lindner, köy yerine on dört bin nüfuslu bir kasaba ayarlamış. Kasabanın oteli varmış. Orada yatıp kalkacaktınız, çevresindeki köyleri, kooperatifleri görecektiniz. Macarların ünlü ozanı Petöfi bu kasabada doğmuş. Doğduğu ev müzeye şimdiki. Onu da görecektiniz. Kitaplarının konusunu o bölgeden alan genç yazar Timar Mate de üç gün boyunca bana arkadaşlık edecekmiş.

Yanıma bir yazarı arkadaş olarak vermelerine sevindim. O sevinçle otelin berberine indim. Saçlarım uzamıştı. Giriş bir koltuğa oturdum. Macaristan'da, Bulgaristan'da, Yugoslavya'da berberlerin çoğu hanım galiba. Gezim sırasında gördüm durdum. Beyaz önlüklerini takmışlar. Saçlarını yaptırıyorlar. Erkeklerin ya saçını kesiyorlar, ya da sabunlayıp sabunlayıp sakalını. Yaşlı bir bayıldı beni ele. Berber kızlardan biri, biber domates peynir, k. hvaltı ediyor. Beyaz bula konuşuyoruz. Almanca? yaz biberler. «Paprika» diyorlar ve çok iyiyorlar. Yaşlı bay Fransızca? Soruyor soruyor, ama yok bende. Sonra geçip yurdumu soruyor: Holand? Den mark? İtali? Şakadan. «Anywhere...» dedim. Hiçbir yer, ya da herhangi bir yer. Yaşlı bay düşünceye daldı: «Eniveer? Eniveer?..» Dönüp öteki berberlere sordu: «Eniveer? Hepsisi kız taneydiler. Biberle kahvaltı yapan kız lokantaya koştu. Gülerken geldi biraz sonra: «Navoha, Navoha!..» dedi, ötekileri de güldürdü. «Navoha ne resit? diye şakayı sürdürmek istedim, «Eniveer!..» dediler, güldüler. Yaşlı bay traşımı birtirdiği zaman, kahvaltı eden kız da biberlerini bitirmişti. Beni geçirirler. «Zlara döndü: «Gençlik, güzellik yetmez, herkes gibi dil öğrenin dil...» dedi eliyle, koluyla, işaretle...

O gün öğleden sonra romançı Timar Mate ile buluştuk. Buluşmaya Dr. Lindner de geldi. Tuna kıyısındaki bir apartmanın bilmem kaçınca katında ki dairene çıktık Mate'nin. Ko caman kol, selvi dal bir adam bu Mate. Kalktı kahve pişirdi. «Oraları iyi bilirim, halkı iyi tanırım.» dedi. Oralarda iyi vakit geçireceğimize inanıyordu.

Mate'nin duvarları kitap dolu. Göz atacak boş yer bırakmamış. Bir iki karış boş yer kalmışsa, oralara da resim asmış. Resimlerden biri babasının. Mate, bağımsız bir yazar. Ev bark, çocuk çocuk yok. Yurdun bir yerinde bir anaçığı varmış sadece. Tam özgür yaşıyor...

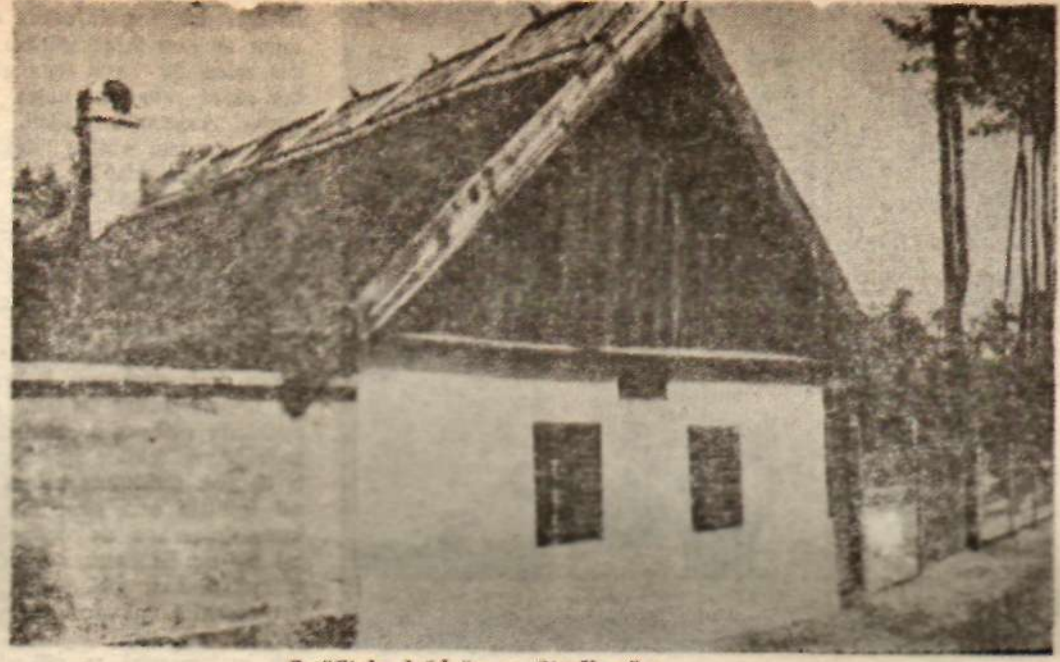
Yedi tane basılmış kitabı varmış. «Ernö Urban'ın inandığı ilkelere ben de inanırım.» diyor. «O da, ben de hümanistiz.» Kitapları içinde dört roman, iki hikâye kitabı, bir de gezi notları var. Gezi notları Sovyetler Birliği üstüne. İki de oyun yazıp oynatmış. Yazılıp henüz oynanmamış oyunları, basılmamış romanları varmış. Bir tanesi Debresen'deki bir gazetede çıkacakmış yakında. Bunun da yaşı 42. İkinci Dünya Savaşı sırasında, Sibirya'da dört yıl tutulmuş. 1956 olaylarıyla ilgili olarak bir buçuk

yıl kadar da Macaristan'da tutulmuş. Fabrikalarda iş yapmış. İşçiymiş. Macaristanın ikinci büyük edebiyat ödülünü almış (Jozef Attilâ). Ondan sonra yürümüş. Şimdi de iyi çalışıyor. Sık sık dış gezilere çıkıyor. Sovyetler Birliğini, Özbekistanı, Estonyayı, Tacikistanı dolaşmış. Yalnız Sibirya'ya gitmemiş yeniden. «Her savasta çekilen acıları yeniden hatırlatmıyalm sana.» demişler. Gerçekten çok acıymış Mate'nin Sibirya'da geçen dört yılı. Almanya'ya gitmiş. Heinrich Böll'le birlik dolaşmış Almanya'ya. Bulgar romancısı Kamen Kalçef'in de bulunduğu bir grupla Küba'ya gitmiş. Romanya ve Rusya'ya sık sık gidip geliyor yine de. Galiba bir iki hafta önce yine Rusyadaymış. Macaristan içinde de gezileri, incelemeleri oluyor. Kafası, vüresi, çektiklerinin basınıcı altında. Konuları hep oralarından süzülüp geliyor. Henüz yayınlanmamış romanlarından birini özetledi gezi sırasında. Bu, «Sadece Bir Bölüm» adını taşıyordu. Sibirya'daki tutsaklardan biri (Mate), revirin bayan doktoruna tutuluyor. Bayan doktor, sevgisinden aldığı cesaretle tutsağı ölümünden önceki kurtarıyor. Sonunda da el sallayıp ayrılıyorlar. «Bütün bir ömrü dolduracak kadar unutulmaz şeyler yaşadık.» diyor biri. Öteki, «Evet» diyor. «Ania ömrün sadece bir bölümü bu. Bütün ötekilere etki yapacak, bütün onlara karışacak bir bölüm.» Sibirya yaşantısından. Jozef Attilâ ödülünü kazandıran romanı da böyle. Sovyet okuyucuları, «Hakkımızda çok acı şeyler yazdın, ama dürüst yazdın.» diyorlarmış.

Mate, bana bir resmini imzalamış. Bir de küçük plâk almış Bela Bartok'dan. Buluşmayı kısa kestik. Ertesi sabah 5.30 da istasyonda olacaktık. Trenimiz 6.00'ya doğru kalkıyordu. Öyle yaptık. Elimizde birer bula. Yine Münih'ten dönen eksprese bindik. Mate ile sanat, edebiyat ve güdeceğimize kasaba üstüne öyle bir konuşmaya daldık ki, Judit çeviri yapmaktan konuşma fırsatı bulamadı hiç. Mate'nin söylediklerini ç

Petöfi'nin birçok yerde anıtı dikilmiştir. Ünlü ozan 26 yaşındayken öldürülmüştür..

Petöfi'nin doğduğu ev. Şimdi müze.

virirken, Mate'yle takılıyorlardı zaman zaman. Tırkırdık tırkırdık tırkırdık... 7.30'da «Kiskörös» istasyonuna iniyoruz. Macarlar «s» leri «ş» okuyor. «Kiskörös» oluyor..

Bizi Kooperatifler Birliğinin tarım mühendisi Şimon karşıladı. Karayağuz bir genç. Kısa kol bir gömlek geçirmiş sırtına. Arabaya atlayıp kasabanın merkezine gittik. «Sarvaş» otelinin önünde durduk. Sarvaş, ceylan dememiş. Ufak tefek düğün, şirin bir kasaba. Çevredeki 16-17 köyün ve kooperatifin merkeziymiş. Sekiz sınıflı üç ilkokulu, bir jimnazıymış, iki teknikumu, bir de sanat meslek okulu varmış. Önde durduğumuz otel, kasabanın tek oteli. On dört odası, 50 yatağı varmış. Yataklar her zaman dolu. Biz geldik, gürmedik içeri. Odalarımız boşalmamış. Bu otel, Kooperatifler Birliğininmiş. Yakında yıkıp yenilemek, büyütmek istiyorlarmış burayı. Görülen hizmetleri de hızlandıracaktırlarmış. Lokantası, büfesi, pastanesi arı kovanı gibi işliyor şimdi. Lokantasında dans, caz; büfesinde pastanesinde dolu dolu insan. Yazıcı bayan, özü üstüne özü diliyor. Timar Mate, bir iki sözle gönülünü alıyor. Onlar konuşurken ben salonda bir camkâna dizilmiş kitaplara bakıyorum. Romanlar, teknik kitaplar, çocuk kitapları. Romanlar içinde Timar Mate'ninkiler de var. Ortasında büyücek bir kitapçı dükkanı var kasabanın. Plâk filân da satıyor. Ufacık bir kasaba demez insan. Bavullarımız bir yere koyup çıktık dışarı.

Doğruca Petöfi müzesine gittik. «İlk isimiz bu olsun.» diyor Mate. «Biz sanatçıyız. Petöfi büyük ozan. Ciddi ozan. Sadece yirmi altı yıl yaşadı. Öldürdüler onu. Ama iyi şiirler bıraktı. Şiirleri aşk ve özgürlük üstüne. Örnek alınacak savaşları var. Belki çağdaş anlamda ne sosyalistti, ne komünist! Ama hümanistti. Ve hepsinin üstünde sağlam bir yurtseverdi. 1849'da Debresen'de öldürdüler. Gelip bunu görmek bizim için bir hac'dır.» diyor.

Sazdan samandan, huş gibi bir ev. İyi korunmuşlar. Yatığı yatak, yediği çanak. El yazıları, Macarcada ve yabancı dillerde kitapları... O gün için ne gibi tak tük varsa hepsini toplayıp dizmişler. Ana babasının resimleri, kendi portreleri. Petöfi Şandor'u ta Köy Enstitüsünün ikinci sınıfında okurken tanışmışım Şiirlerinin çevirisi geçmişti elim. Büyük içtenlikle, derin anlamlı sözler söylüyordu. Zorbalara mertçe kafa tutuyordu. «İş, Demosten'den daha iyi konuşur.» diye bir sözünü çıkarmışım. O söze uy mak için, konuşacağımıza iş ver payım diye kendimi uzun süre

sıkıp durmuşum. Resim öğretmenimizin açtığı sınıflı yazı yarışmasına da bu cümleyi yazarak katılmış, iyi bir derece almışım. Öğretmenimiz, «Çevresine bir de çerçeve çeksen bir rinciliği alırdın.» demişti. Petöfi'nin çerçeveye gelmez bir yazar olduğunu altbilincimle sezmiş miydım ne!. Müzeye bakan kadın gerekli açıklamaları yapıyor. Onun eksik bıraktıklarını Timar Mate tamamlıyor. Judit de «Talpra Macar! Hia Hazal!..» Kalk ey Macar, ya şimdi, ya da hiçbir zaman!.. diye ezberinde kalmış şiirlerini okuyor. Broşür, kart alıp çıkarm diyoruz. Ama ayaklarımız gitmiyor. Dönüp bir daha geziyoruz müzeyi. Bakıcı kadu müzenin görümler defterini çıkarıyor. Bir şeyler yazıp imzalıyoruz. Sonra «Kiskörös» dam galı, orta boy birer röprödüksiyon alıp bahçeye çıkıyoruz. Bahçe, bir eski düzen içinde. Kıyı köşe köylerde halâ görülen sereni kuyulardan bir kuyuyu. Kapının önünde durup resimler çekiyoruz. Karşıda bir kilise kulesi. «Petöfi'nin vaktiz olduğu kilise.» diyorlar. Türkçe basılan «Aşk ve Hürriyet Şiirleri» kitabını bulup yollamaya söz veriyoruz.. Komite yapısının önünde bir park var. Parkta Petöfi anıtı. Onun da önünde resimler çekiyoruz. Paralara bakıyoruz. Kağıt paralarından birinin üstünde Petöfi'nin resmi. Kiskörös dolayları, hatıta bütün Macar toprağı Petöfi dolu Demek ki ozanlar sağlık larında dama tıklamakla, kitabı toplatılmakla, sürülmekle, silindürülmekle, halkın belleğinden çıkarılmıyor. divorum içimden..

Geze geze, Kooperatifler Birliğinin bürosuna gidiyoruz. Birer fincan kahve, birer bardak Macar içkisi. Baylı bayanlık altı yedi memur. Mate hepsiyle biliş görüş. Hepsiyile içli dışlı. Kızlar, «Türkler neye benzer?» diye soruyorlar. «Tıpkı size benzer.» diyorun Mate. Özbekistan folkloründen açıyor. «Folklor değerleri siliniyor yavaş yavaş» diyor. «Uygurluk, folklorü viyip tüketiyor.» Silinen değerler silinmekte olsun. halk venilerini yaratıyor. Kızların da katılmasıyla bir tartışmaya girişiyoruz. Judit bir şeyler söylüyor Mate'ye, ne söyliyorsa. Mate, «Annelerimiz ya sadıkça, bizler, seksener yaşımıza da gelsek, birer çocuğuz.» diyor.

Elimizdeki Petöfi resimlerini camcıya yolluyoruz. Camı çerçevesi de Kiskörös'ten olsun istiyoruz. Sonra, çevredeki çiftliklere doğru açılıyor. Elimizin erdiği her şeyi göreceğiz. Tarım mühendisi Şimon bizimle birlik. Önce «Cengö» diye bir yere geliyoruz. Her yer bağlık, bahçelik. Şimon'un ana babası, dedesi orada oturuyorlar. Bi-

raz ekmek sucuk çıkarıyorlar. «Aksakal»lar şarap sunuyorlar. Sıcak demeyip, ateş demeyip içiyoruz. Şimon'un eniştesi Jozef Istenes, Petöfi müzesinin müdürlüğü. Eşiyle aramızdan yetişi geldi. «Müzede bulunamadım, ziyaretinize memnun oldum.» demeye gelmiş. Geçip Şoltsentimre yakınında, Ezeriyo Tarım Kooperatifine geliyoruz. Müdürü, mühendisi, çıkıp bağları dolaşıyoruz. Dört der beşer yıllık bağlar. Halkın vüde 97'si kooperatife katılmış. Bağlıktan başka, meyve, koyun kuzu, domuz da yetiştiriyorlar. Biraz da arpa, çavdar, mısır, patates. Makineleri, motorları, sekiz on kadar traktörleri.. Büroları tıpkı kentlerdeki gibi. Telefonlar, dolaplar, koltuklar, hanım sekreterler.. Buralara «Büyük Ova» diyorlar. Sekiz on yıl önceki kum yığınları, küllüğe benzer yanık topraklar düzenli bağ olmuş. Sınır belli değil, iz belli değil. Geniştir.. O kadar geniş, o kadar derin. Baktıkça bakıyorsun. Karşıda bir yeşil deniz. Rüzgâr, sapağı aşındırmasın diye, bağların arasına yonca ekmişler. Bes altı yıl sonra yoncaları körelekler. O zamana asmalar gelişip toprağı örtecek. On altıncı yüz vüde kurulmuş bir köyü yıkıp yerine bağ dikmişler. Bir kilise duvarı var şimdi ortada. Ahp götürmüşler köyü başka bir yere. Daha uygun bir yere. Yıkık kilise duvarında uzun hacak bir leylek. Bakıyor dört yanında uzayıp giden bağları. Kocaman gözetiş tankerleri, betondu gözetiş erime yalıkları.. Bağlara, Flokseradan başka «Peranospora» diye yeni bir hastalık gelmiş. Ne yaparsalar arlaşıyor muş. En çok da genç bağlara daklaşıyor muş. Macar Tarımını katayazılı yılları. Geçen yıl kurakmış. Bu yıl yağış, peranospora... Yöneticilerin sevinci, şenliği yok. İki otomobile bu yandan o yana, o yandan öteki yana dolanıp duruyoruz. Öğle vakti, ağaçların gölgesine sinmiş koyunlar, yemelerini yiyip uzamış işçiler, kadın işçiler.. Başkaca kimseler yok görünürde. Sonra bir şosaya çıkıyoruz. Yolun solunda bir yapıda dev yapılı harman makineleri. Çiftçiler demir dirgenlerle makinelere sap veriyorlar, tene ve saman alıyorlar. Yakan güneş altında gömleği fanilay atmış herkes. Başlarına birer şapka geçirmişler. Su gibi ter çıkarıyorlar. Ezeriyo köyüne doğru dönüyoruz. Domuz ve koyun ağılları. Şarap mahzenleri. İnsan boyunu aşan vük seklikte fiçiler. Başka bir yerde meyve ambalaj işçileri. Sandıklara yapıştırmak için etiketler.. Yeniden kooperatif bürosuna geldik. Müdürün odasının da peynir, sucuk, paprika, öğle vemeği vedik. Yandın açık-

İKBAL ÖLDÜ!

Orhan Kemal

Bendeki kahve tutkusu ne zamandan başladı? Bilmiyorum. Bildiğim, anamı babamı Beyrut'ta bırakıp, anayurduma döndüğüm günlerde başladığımı sanıyorum.

Yıl 1932. Aylardan Haziran. On sekiz yaşımın toz pembe günlerinde dolduğum geldiğim Adana'da, Kuruköprü'de bilmem ne kahvesiyle başlar bu tutku. Simdi çarlarında çeşitli parti milletvekili, Senatörleri boy boy, çeşit çeşit, ırılı ufaklı iş adamlarının bulunduğu o zamanki arkadaşlarımın okula gidercesine devam ettiklerimiz bir kahve vardı. Ocağısından garsonlarına kadar dost olduğumuz, tavaları kırılı köşktleriyle sabahlardan akşamlara kadar yakası acımadık çeşitli küfür bîfmez tükenmez esorlerimizle tozlu aynalarında kakkahalarımızın bini bir parava gittik bir kahve.

Bu kahve bize o yılların baba ocağının daha yakındı. Garsonunu, ocağımızı, sah'ını, bir kıyından bize laf atan, atışımız laflara karşılık veremeye çalışan kundura bıcavacı, kapısı önündeki simitçisine kadar dost olduğumuz bir kahveydi.

Bu kahve hiç farkına varmadan yerini Girtili Cumalî'ninkine devredivermiş. Günün ilk saatlarından akşamın geç saatlarına kadar kovnunda barınmış, bîfmez tükenmez, iskambililer, tavallarla sürüp girmişti bu da.

1934'lerde Adana şehrinin simdi yerinde veller esen gene Girtili bir kahvesi anılarına gelip oturur. Bu kahvede belki de bundan önceki klerden daha rahatlık. Sahibi bizden az kabaca bir saclarını kaz kanadı tarar, stadyum üzerindeki çinko çevrili bir evin kuzanından birisiyle konuşurdu.

Sıtma denilen okaliptus ağaçlarına gömülü, kocaman bir k'brüt kutusunu hâtiyatın bu kahvenin bahçesinde havada ilk askılamız dibeğilirim Futbol corapları, formalar, avakkabılarımızın bulunduğu valizimiz bu kahvenin ocağı altındaki dolap detil. tozlu bir kovukta dururdu. Ekzersizlere, maçlara burada hazırlanır iderdik. Sık sık de'şen sevvâflerimizde bu kahvenin okaliptusları altında randevu verdüğümüz gibi, bu kahvenin bov atmış okaliptusları altında sevvâflerden avrılmanın vasını tutan, vevî başlavan askıların pespeşibe, kavun'ê hattâ alev kızı, zili düşlerini bu kahvenin okaliptusları altında görür, mutlu sevecekerin piri piri düşlerini kurardık.

Gazi ile İstanbul'a kaçıp büyük futbolcular olabileme havâllerini gene bu kahvenin okaliptusları altında kurmuştu İstanbul'a kacak, büyük kulüplerin dikkatini çekecek, parlayacak o küllüplerin yarınmıyla fiyakal. İşler bulacak —çünkü o zamanlar profesyonellik vakte— sevvâflerimizi getirecektik. Sevvâflerimiz de on beser, on altışar vasin ble anda saravlar kuruverip, saravlar yiki-veren, dünüvâni istediğince dül, zenlevip istediğince verile bir ediveren olup bitt'leriyle bize uvuvmışlardı. Onlar sanki vevîskin, tecrübeli kırdardı, bizlerse dünüvân kaç bucağ olduğunu bîlen, akh basında insanlardık. Elbette birer baltava sap olacak, baba evinden kovacak, dilvâya evim'izi istediğimize kuracaklık. Bizim askımız başka askılara da benzemiyecekti elbette Sevvâflerimize hançet, on'ardan temellî avrılma'v aklımızın kıvısından geçirmemekle beraber başka kızlara, kadınlara hakma'lı erkekliğimize vediremeyecektik Söz bir Allah bîrdi.

Ve bir gün İstanbul'a kaçtı ama, büyük kulüplerin dikkatini çekmeye fırsat bulamadık. Çünkü aşktan da, futboldan da önce ge-

liyordu EKMEKİ Gazi ile daha vapurda başlamıştı açlığımız. İstanbul sokaklarına beş parasız inmiş, lokantalar değil, dışarıya yanık et kükürlü yükü dumanlar sahveren Sirkeci, Galata'dak' köftecî dükkânları önünde kıvrılmış durmuştuk.

Sonra gene Adana, gene Girtili kahvesi. Gene askılarımız ve futbol. Bir gün Girtili kahvesinin de, kahvenin arkasındaki mahalleyi de istinâk edip yikivermiş, yavruyu anasından ayırır gibi, biz Girtili kahvesinden koparvermişlerdi.

Ama çok geçmeden yerini bir başka kahve, daha sonraları da kahveler ve çeşitli arkadaşlar ça, bucağ alivermişti.

İstanbul'a evcek 1951'lerde göç etmiştik. Cebimizde topu topu dörtyüz lira. Yaşar Kemal benden az önce kapağı atmıştı. Daha doğrusu, hiç niyeti yoktu. Ama ben âdeta itil'yordum İstanbul'a. Yaz işlerine baktığım, bu sâvede kit kanaat geçirmeye çalıştığım çeşitli derneklerdeki işlerime şıp şıp son verilmişti İktidara yeni geçen DP. liler tarafından. Sebep politik miydi? Yoksa benden açılacak ver, ya da verlere kendi part'illerini mi kayıracaklardı. Bilmiyorum. Yalnız sunu da hemen belirtmek isterim ki, Verem Sevay Derneği Bağı ve Bahçeler Derneği, bir de o zamanki adıyla Etilba Odasından aldığım paraları topladı, vergiler çıktıktan sonra ya 160 İhrâdî, ya da vîz seksen. Bu paradan olmuştum. Birde beni bir türlü İstanbul'a salıvermek istemiyen babam da bir yıl önce ölmüştü.

Yaşar Kemal o günlerde Adana, ya sık sık gelir, en çok da bara uğrardı. Çoluğu çocuğu toplayıp İstanbul'a göceceğini öğrenince: Sâhi mi lan? demişti.

Düşünmüş, sof elinin bas parmağını uzun uzun kemirdikten sonra âniden karar vermişti: — Ben de giderim!

Onun İstanbul'da tanıdığı yakınları vardı. Çayınmıştı. Düşünecek hiç bir sev vakti. Nâsi' olsa birer iş tutardık. Koca İstanbul'da bunun burası. Gerekirse domates bile satardık.

Aklıma yatmıştı. Çünkü ben o-fuz vevî yaşımıydım, ovas benden dokuz yaş küçük, ama aramızda vâz farkı falan yoktu sanki, dostluk. Birbirimizden çocuk mu, vokka bu türlü davranmağa zorunlu muyduk?

Bir de işittim ki Yaşar atlanmış girmiş.

Sonra da ben, çoluğu çocuğu topladığım gibi, bir üçüncü mevki tren kompartımanında tuttum İstanbul'un vînuvü Dedim va, âf lenin cebinde dört vîz banknot. Yaşar'ı ara ki bulsam. Başka türlü de olamazdı zaten, parasızdı. Kimbîl'ir hançet dostunun vâzına sığınmıştı? Ben de bir kaç dost vârdımından sonra Kasımpaşa'daki bir eski havîshane arkadaşımın tek ohasına sığınmıştım çoluk çocuğumla.

İstanbul'da ilk dost kahve Kasımpaşa'da başladı. Yaşarın kahveler Nedense kahve, kahvecî, ocağcı, garsonlarla çabucak alışveriş kurar, bu türlü insanları ken-

dime oldu bitti yakın bulurum. Kasımpaşa'daki kahvede de öyle. Adana'da iken altı kitabı yayınlamış b'r yazardım ama, İstanbul'un umurunda değildi bu. İstanbul bosvermiş altı kitaplı vazirîme. Anlıyordum ki İstanbul'da vazirîk, İstanbul dışından görüldüğü, hele sandığı kadar kolay değil!

Kasımpaşa kahvesi, ocağcı garsonu, kundura boyacıyla bana dostluk kollarını açtırmıştı. Derken Fener, Eyüp kahveleri, ar, dında Meserret geldi çatı. Diye bilirim ki Meserret kahvesi, bende Bâb-âî'nden ekme'ni çıkarma çalışmamın başlangıcıdır. Simdi verinde Meserret baklava, börekçisinin bulunduğu yer Meserret kahvesi'vdi o zamanlar. Kapıdan girince sıra vardığı peykleri, günün her saatinde tavla şakırtıları, kâğıt şırıltılarıyla yüklü masaları, biraz mars'k koksada boşveriliveren sıcak havası. Buradaki gedik' daşların başında simdi Cumhuriyet gazetesinin Ankara bürosunda çalışan Fikret Otvan gelir. O zaman Dünya gazetesinde çalışırdı.

Sabahın çok erken saatlarında evden çıkardım. Haliç Feneri'nde otururduk Yan yana iki odanın kırık İhrâdan İbarett yıllık kırasını verememiş olmanın üzüntüsüne Meserret'e kend'im' atar, pencere önüne vanlar, kırık İhrân nereden, nasıl bulacağımı düşünür dururdum. Fikret ah al, moru mor gelir, çavları sövler, Bafra çizara paketini ortaya atar, dokuzu, on'a kadar can sıkıntısının canına okurduk. Bu arada kimler gelmezdi ki!

Arada Saif Falk düşerdi. Akları kanı sözleriyle ürkek, çoğu zaman birçim, bol küfürlü konuşmaları, çevreden saklamak istemesine kışk kakkahasıyla ama gene de rahat... Evet Saif Falk Meserret'te belki de çok verden daha rahat bulurdu kend'im' Nicelerine nice nice küfürler sallamıştı. Ama en çok da Yaşar Kemal'e tutulurdu: «Nerden getirdin bunu ulan!»

Çünkü Yaşar takılırdı ona. Patavatsızlık ederdi. Halbuki Yaşar o zamanlar henüz şimdiki Yaşar Kemal değildi. Kara, kuru, ince, uzun. Simdiye benzeven tek yanı, o her zamanki coşkunuğu.

Bu kahvede Haldun Taner'ler, Melih Cevdet'ler, Oktav Akbal'lar, Rifat İzzaz, ne bilevîm Bâb-âî'nin hemen hemen tanınmış bütün kalemleri —Basıyazılar haric— gelirdi.

Günün birinde Meserret kahvesi, yerini Meserret baklava ve börekçisi'ne bıraktı.

İkbâl kahvesi hemencik Meserret'in yerini almadi. Sağda, solda ırılı ufaklı birçok kahve değıştirdikten sonra bir gün nasıl oldu bilmiyorum, kendi aramızda çoluk kullandığımız devimle «Kahvevî-İkbâl'e» alıştık. Beni bu kahveve bağlayan sebenierini başında havası, suyu, kahvesi, çayından çok, ocağcı, garsonları, telefonu Bâb-âî'nin hemen hemen merkezî bir verinde olmasındı. Sabahın döndünde kalktı vevî bucağ, sekkine kağıt çabıma bur yum beni sabahın en geç sekizi civarında evden çıkmağa zorlar. Yıllardır bîledir bu. Dörtten yedi bucağı kadar ile bucağ saatlik sâki bir çabıma, her gün çabıma, durnaracasına çabıma, bir avda kocaman bir roman hacmünde yazı vâzına imkânı verdiğinden, günün öbür saatlarında sokakta olabiliyim. Sokakımın hemen hemen yarısı bu —İkbâl'de geçmiştir.

İkbâl kahvesi bizde, daha çok da vâz günleri, «Sabahıyye» ile başlardı. Yaz sabahlarının saat altı vevî pek vedişinde, mermer masalara toplam, şimsek gibi ça, kan çeşitli esorlere, ya da yapılmak istenen esor'lerin beceriksizliğine kakkahalarımızı atardık. Çân-ı şîrekten atılan kakkahaların, sırasına göre varım kilo pizolaa verine geçişine inanmasak bile, inanmış görünürdük.

İkbâl kahvesinin gerekten bir çekiciliği vardı. Bu çekicilik içinde günlük işlerini ihmal edenler, İkbâl'e buluşmamak için çokluk

karşı kaldırım yahut öbür sokaktan geçerdiler.

Yukarıda belirttiğim gibi, İkbâl kahvesi bende bir az da babamdan, babamın anılarından yer etmiş benzer. Mesrutivetin İlan günü, yahut da Kanun-u esas'ın, babam bu kahvede, bu kahvenin o zamanlar arka kısmındaki bahçenin bir masasında kâşar peyniri, şimşek çay içiyormuş. Bir hemşerisi heyecanla gelmiş. Kanun-u esas'ın İlanını haber vermiş.

Bu kahvenin çok eski bir kahve olduğunu, hatta Namık Kemal'in bile bu kahveden seccîsini söyledikleri: biz de bu mahiveti süphele bileller üzer'ne ne havâller ne havâller kurmadık Ahmet Rasim'in. Mahmut Yesari'nin günlerini bilenler vardı. O zamanki devimle «Bâb-âî süvânı», vâni Bâb-âî'nden ekme'ni çıkararak yazırlar, matbaa sah'leri, ressamlar, mücellifler, mürettifler, son zamanlarda İnotip, enterteyler, sairler, hikâyecî, romancı, ressamlar...

Biz kahvenin, kapıdan girince sağ köşesini tutardık çokluk. Daha doğrusu, en erken geldiğim için, ben tutardım o köşeyi; ondan sonra birer (kiser gelenler, ya da geçerken görüo düşenlerle masalar dolur. kakkahalar kahvenin serin havasında çınlar da çınlardı.

27 Mayıs ihtilâli sırasındaki nice nice gün ve geceleri biz bu mermer masalarda geçirdik. Bütün gazeteler takım takım ahır, okunur, anlamlar çıkarılır, yetinilmez. kalkış gazete idarehaneleri dolayışır, en yeni, en dumanüstünde haberler araştırılır.

Aksam üzerleri kafaları çekmeğe burada karar verirdik. Nereye gideceğiz? Kaçar paramız var? Olan olmuştum masrafını üzerine alır, sırasına göre, bes on, hatta daha kalabalık, ya Sirkeci'ye inilir, ya Kınkkan. Aksaray, daha olmazsa Bevoş'una çıkar, evlere çok geç dönülürdü.

Sabahley'n kadro hiç şaşmadan erken erken düşerdi İkbâl Kahvesine Çoğumuzda aksandan kalmahın mavhos karmakarışıklığı... Ya şikembe çorbası, ya da sirkisi sarımsaklı bol paca savıklamı, memurlar can attıkları halde sırf ağzları kokacak diye icmezler, biz'se onların yerine dayanıklı pek pek bir ya da birkaç arkadaşımızla.

İkbâl'de kavgalarımız mı olmadı? İkbâl'e artık bir daha ulaşmamak vevîyle kalkıp savusmalarımız mı? Ama hiç hiç bir tutmadı. Ne vevîmeler, tû kakalar, ne de başka semtlerde başka başka kahvelere dadanıp İkbâl'i unutmaya çalışmalar. Bir, iki, pek üç gün sözünde durmuşuz, döndüncü gün mutlaka kostuk İkbâl'e.

İkbâl bizim için evimiz kadar, hatta bir bakıma evimizden çok daha bize yakın oldu. Orada yurt

ve dünya'nın politik gidışı üzeri, ne az mı fikirler yürütüldü? Devlet ve hükümetlerin politikası az mı yerildi? Buna paralel olarak, edebiyat ded'kodularının dansikası mı geçmedi? Hikâyeciler, sairler, romancılar, herhangi bir piyes, dergiler burada az mı süzgeçten geçti?

Çoğumuzun arayan, günün hemen her saatinde burada bulurdu. Bulunmasak bile bırakılan haberleri buradan alır, arayan gider bulardık. Arada zırr telefon. Garsonlar seslenir, koşardık. Ne için aranmış olursak olaşım, telefon dönüşleri aramızın neden' uzun uzun açıklardı.

Şağdan, soldan alamadığımız vâzi, va da film senorvoları paraları yüzünden burada, vâni İkbâl kahvesinin mermer masalarında az mı pinekledim? Az mı küfürler salladım? parasızlığa?

Simdi artık İkbâl kahvesi yok. Oldu İdledince İleri sürülsün, «İktisadi varlığın sosvâl şuurı tâyin' etmediği. İstanbul'a turist akım başlamasavdı, basta hab, öteki turistik eşya değer kazanmasavdı, kahvemizi avuç dolusu vâra karşılık bir haber satın olmaz, kahvemizi halıcı dükkânı yapmağa kalkmaz, biz'i de âdeta yurdumuzdan etmezdi.

Evet, İkbâl öldü... Kakkahalarımızın şindisine İsandışım tozlu avnalar. Öfkeli yumruklarımız kimb'ir ne kadar vevî masaların mermerleri, biz'i sırtlarında taşımış iskemleler, kahvelerimizi, çavıramızı hazla vudumladığımız susuzluğumuzu giderdiğimiz bardaklar, fincanlar falan satıldı. Sabahları önünden geçerken altı-maklı olduğum İkbâl kahvemizi gene yerli verinde ama, nerde o biz' avdınlık bakış, güler vîzülüte karşılavan İkbâl kahvesi!

Masalar, iskemleler, duvarlarındaki aynalarından temizlenmiş, bombos bir kahve eski al artık.. Karanlık cemariyle mahzun, bakıvor Tanıyıyor biz'i. Kovnunda barındırıldı insanların küfürleri kakkahalarına kadar her sevelerine alışmışım artık yokluğuyla mahzun..

Peki biz simdi ne yapacağız? Yeni bir kahve mi? Belki. Belki değil muhakkak. Çünkü Bâb-âî'nden ekme'ni kazananlara, Bâb-âî'nin kovnunda vevî bir kahve sarı ama, nerden, nasıl bulacağız? Bulsak bile İkbâl'in yerini tutacak mı?

Sanmıyorum. Nerdeyse yüzüyle yaklaşan bir süre içinde, kimbil'ir kaç edebiyatçı, sanatçı kusaftına kucak açmış İkbâl'in yerini hiç bir, ama hiçbir kahve tutamaz, gerçekten de böyle bu. Yeni bir kahve, üzerinden yüz vîza yakın bir süren'e geçmesi sonunda «İkbâl» leşebilir.

İkbâl Kahvesi binde ömrümüzün sonuna kadar tatlı bir anı olarak kalacak.

Ve seni hiç unutmuyacağız İkbâl Kahvesi!

YENİ DERGİ

Yöneten: Memet Fuat

AGÜSTOS SAYISINDA:
NAZİM HİKMETİN ÜNLÜ UZUN ŞİİRİ:
«CEVİZ AĞACI İLE TOPAL YUNUS»

(Eksiksiz ve yanlışsız olarak)

Ayrıca Oktay Rifat: «Yedi Dağın Ardındaki» (Şiir); Berna Moran: «Estetik Yargılar» (İnceleme); Alper Canus: «Baskaldırma ve Üslup»; Ferit Edgü: «Yeni Roman'a Toplu Bir Bakış»; Michel Cournot: «Sovyet Sineması Üzerine Mikhael Romm'la Konuşma»; Memet Fuat: «Ferhad ile Şîr'in İki Baskısı»; Leylâ Erbil, Asım Bezirci, Osman Mazlum'un değışime yazıları.

Bulduğunuz yerde De Yayınlarını satan bir kitapçı yoksa Yeni Dergi'ye mutlaka abone olunuz.

Sayı 2,5. yıllık aboneli 32 lira.

DE-YAYINEVİ, VİLÂYET HAN, KAT 2, CAĞALOĞLU

(YON 153)

Gelecek sayıda:
CEZZARLARDA
«TENEKE»

Yazan:
Memet Fuat

CİNAYET ANONİM ŞİRKETİ
MADE IN U. S. A.

Bir yayım yarışısı içinde... bir kitapçıya uğra... Millî Eğitim Bakanlığı, Türk Dil ve Tarih Kurumu gibi süreklî olarak ve... kitap getiren bü... kitapların yanı sıra, kökleş... ya da yeni kurulmuş sayıs... yayınevlerinin, son... imkânı bir tem... eserleriyle... Ahmet Halit, Ak... Altın Kitaplar, Arif Bolat, Ankara, Art. Bilgi, Çagırca, Çan, De... Dünya, Dünya, Dünya, Dünya... kooperati... Bugün, E... Forum, Ger... Güneş Kitapları, H... Hürriyet, Ha... İnce, İn... Keçi, Ka... Karikatür, Nobel... Paris, Kemal... Sosyal Ada... Toprak, Ya... Yılmaz, Ya... Zeynep...

...rılmaktan hoşlandı. Şimdi Türk okuyucusu işte bu dağınık kalabalıkta aynı duruma düşüyor ister istemez. Çeşitli baskıların ya gerçek korkusu ya kuruntusu yüzünden yayımlanması gecikmiş gerekli eserler, nasılsa ortaya çıkmayan aranan kitaplar, her çeşit ilgiye cevap veren piyasadan hiç eksilmeyen mağazın yayınlar, yeni ve değişik baskılar, yarattıkları bir olayın yankısıyla birlikte gelen aktüel kitaplar, her zaman lüzumlu müracaat kitapları, eski ve bozuk çevirilerin güzel ve yeni şekilleri, faydalı derlemeler, düzenli koleksiyonlar, yeni külliyat baskıları... Ne var ki hepsi aynı küçük azınlık için, evlerinde bir kitaplık kurmayı lüks saymayan harcama ölçüleri de ne yarı ki pek sınırlı olan daracak bir katın insanları için; bütün bu gerekli kitapları edinme dileğinin imkânı göüp birinden birini seçmek zorunluğunda üzülen hep aynı insanlar için. Bir tek tür de direnip başka kitaplara hiç bakmasanız bile yetişmesi imkânı bir harman telâhi; 1908 günlerinde iki yıldan fazla imkânı piyasayı dolduran aynı... bu... ..

Anonim Şirketi, adını okudum ve hemen satın aldım; 300 sayfalık kalın bir kitap ve pahalı 10 lira. Belki bana gerekli de değil, kitaplığında hangi rafa koyacağıma karar veremeyeceğim ilgi dışı bir örnek. Sonra gördüm ki okunması da müthiş güç, bozuk çevirili, iyi dizilip düzenlenmemiş, harfleri sevinçsiz, plânsız, karışık, tekerah, bulanık, yer yer açık sözlü, çok zaman atlamalı gizliliklerle dolu... Bütün bu engellere rağmen okumamazlık edemediğim bir küçüklikte görüldü bana.

Niçin? Benim neslim, on yaşından beri, yalnız Amerikan filmlerine açık sinema piyasasında, «Hak hukuk dağıtma yeri. Kovboy filmleri» fetvasınca nice Tek sas haydutluğu, nice gangster serüveni seyretti. Al Capone'ü, Sıkago kabadayılarını, Dillinger'i, Mafia'yı ne zaman öğrendim bilmiyorum. Şehzadebaşı sinemaları ile Alkazar filmleri içinde bütün bir gençlik kaybettik. Şu var ki bir çeşit tutkular artılması, khatırsız faydasız gerekçesiyle sansür den geçen binlerce Hollivut mah, yalnız heyecan arzusunca, gençlik düşlerine, bülûğ buhranlarına cevap vermekle kalmadı; bir topluma, eşine rastlayamadığımız yeni bir para demokrasisinin köklü hastalıklarını da öğretmiş oldu. Bu apardan New York savcılarında Burton E. Turkus'un şimdi birinci elinde okuduğum anıları, her hangi bir polis müessesesi, bir süpürge olayı sayılmakta başka bir değeri kalmamıştır. Burton E. Turkus ve Sid Feder, Amerika'da Adam Öldürme Anonim Şirketi, çeviren: Şerif Hulusi, Pinar yayınları, İstanbul kışım 1965, cilt 1, 295 sayfa, 10 lira)

Ernest Hemingway'nin «Katiller» hikâyesinde, George Simenon'un «Üç Kardeşler» romanında, John Dos Pasos'un «Önemli Adam» adıyla çevrilen «Bir Numarasında Steinbeck'in Bitmeyen Kavgasıyla, Gazap Üzümleri'nde, Thomas Buchanan'ın «Kennedy'yi Kim Öldürdü» araştırmasında, Erskine Caldwell'ın eserlerinde, hattâ yer yer William Faulkner'ın güneyi konu alan romanlarında parça parça kırıntılarla gördüğümüz Amerika, aynı insan gücünde gelişenler, fakirler, fakirler - fakirler... Yalnız fakirler arasında... ..

«Amerika'da Adam Öldürme Anonim Şirketi», 1920'lerden baş larak teşkilâtlanan, zorla ve korkutarak para sözdürmek için bir de millî sendika kuran, bütün Amerika'yı avucuna almış olan, grevleri yaratan ve kıran, seçimleri yürüten ve yöneten, son on yıl içinde gizli kalmış binden fazla cinayetin plâncısı olup her zaman partiler ve polis başkanları tarafından himaye gören büyük bir gangster teşkilâtının tahkikat hikâyesidir. «Ne pahasına olursa olsun para» formülünün zımnen de büyük tröstler ve kartellerle iş birliği yapan, kapitalist bir topluma bütün hastalıklarını özetleyen bir kuruluş Kitabı yazan, on iki kişiyi elektrikli sandalyeye, yüzler

cesini müebbed hapis cezasıyla hapseden gönderdiği bu teşkilât karşısında devletin aceze düştüğünü birçok yerde itiraf etmektedir; çünkü bu yarayı yaratıp besleyen bir toplum vardır; Amerikan gangsterlik teşkilâtı, ancak Amerikan toplum düzeniyle birlik te ortadan kalkabilir.

İçki kaçaklığı, yarış alanları, kumarhaneler, gece kulüpleri, barlar, beyaz zehir ticareti, lüks oteller, genelevler, para makineleri, çocuk oyun salonları, sendika kuruluşları ve grev yönetimi, tefecilik, kamyon nakliyeciliği, çifte bahis, seçim mitingleri, propaganda işleri, reklâmcihik, şantaj, kiralık kadınlar, kirayla adam öldürme ve delil yok etme işleriyle uğraşan; idare meclisi, patronları, hisseleri olan, en büyük avukatları tutan ve hiç bir zaman tam ağıza çıkmayan Amerika çapında bir şirket. Özel bir senato komitesinin araştırmasına rağmen çözülmeyen, Amerika devletlerinin her birindeki ayrı adliye kurulları içinde kendini ele vermeyen, jüri mahkemelerini çıkarmaya sokan, seçime gelen üyeleriyle işbirliği yapan muazzam bir şebeke. en iyisi savcı Turkus'un kendi sözleri, bakın: «Bütün özellikleri ve nitelikleriyle çok büyük bir ticari işti bu; bugün de öyledir. Yalnız elbette ki bir türüğü, basını ve haber servisi yoktu. Ticaret odasına kayıtlı bir şirket ol-

saydı, Federasyon ticaret komisyonu bunun aleyhinde tekeş kurma ve kanunsuz rekabet eylemleri üstüne çoktan tahkikat açmış olurdu. Sendikaların milletten zorla kaçmıyarak para sözdürdükleri hiç kimse, hattâ kendi hesap uzmanları bile söyleyemez. Daha 1931'de, New York devleti soruşturma komisyonu yolda oniki ile onsekiz milyar dolar arası bir para toplandığını bildirmişti. Bu tahmin çete başlarının sendika kurmayı düşüncülerinden çok önce yapılmıştı. 1940 yılında hırsız ve soyguncu takımının kralları eliyle yakın yeni para sözdürme usulünü mükemmelleştirmişlerdi. Yalnız Kaliforniya'da sadece para makine lerinde yılda iki milyar dolar gelir sağlanmıştı.

Gerçekten teşkilât bütün Amerika'nın hesap defterleri üstünde, yiyecek ve giyecek fiyatları üstünde bütün vatandaşların eğlenece masrafları üstünde söz sahibiydi; çete başları her şehrin tanrılarından öğür alıyorlar; kontrollardan, emekçilerin ücretleri ve sendikah işçilerin aadatlarından para çalıyorlardı. Şu anda da böyledir, beklî de daha kötülerinin eyaletinizde de... (82-83)

İşte tesadüfî bir kitabın öğrettiği Amerika gerçeğini bir yanı da...

HABORA
KİTABEVİ

açıldı

Aradığınız bütün yayınları kitabevimizde bulabilirsiniz... Tağraya ödemeli gönderilir... Habora Kitabevi, Beyazıt, Beyaz Saray, Alt Kat (Kitapçılar Çarşısı No. 31, İSTANBUL (YON 151)

SOL

YAYINLARI

1. SOSYALİZMİN YENİ MESELELERİ
OSKAR LANGE
4 lira

2. SOSYALİSTLER İÇİN FELSEFE
HAURICE CORNFORTH
4 lira

3. ÜCRET, FİYAT VE KAR
KARL MARX
4 lira

4. EMPERYALİZM
LENİN
7,5 lira

5. KAPİTALİZM VE DEĞER
HENRİ DENİS
4 lira

6. PETROL EMPERYALİZMİ
MÜNİR CERİD

SOL YAYINLARI

Sanayi Cad. Demir İş Hanı. 52
ANKARA

SOLOHOF'a 1965 NOBEL Edebiyat Ödülünü kazandıran, Durgun Don, İssiz Don, Sakin Akardı Don, Ağır Ağır Akardı Don ve daha başka adlar altında sözü edilen kitap:

«VE DURGUN AKARDI DON»

adı ile AGAOĞLU YAYINEVİ tarafından yayımlandı. Rusca aslına uygun olarak çeviren: TEKTAŞ AGAOĞLU

II. Cilt Çıktı
BUTUN KİTAPÇILARDA
AGAOĞLU YAYINEVİ: Anıta Cad. 37/7
(Vilâyet Karşısı) - İSTANBUL
(YON 152)

BİLGİ YAYINEVİ'NİN YENİ
ÇIKAN BEŞ KİTABI

- YURTTAŞ KANE
Sinema tarihinin en önemli filmi sayılan, Orson Welles'in bu eseri, çekime hazır senaryo hâlinde yayımlandı. Güzel çeviriyi yapan Nijat Özön'ün önsözü ve filmin gerekli fotoğrafları kitaba eklendi. 6 Lira.
 - DON CAMILLO VE ŞEYTan
G. Guareshi'nin unutulmaz tipi, Po ovasının o üçüçk âlemi ve cemaati en güzel bu kitabında ortaya çıkıyor. 6 Lira.
 - MIDASIN KULAKLARI
Güngör Dülmen'in Türk tiyatro tarihinde büyük yer alan oyunu. 4 Lira.
 - KUÇUK PRENS
A. de Saint Exupery'nin okuyanın elinden bırakmadığı, dünyanın en büyük on eseri arasında da giren bu eseri, yazarın çizdiği desenler ve C. Süreya - R. Tomris'in güzel türkçesiyle yayımlandı. 4 Lira.
 - BOZUK DÜZEN
Eleştiricilerce «Türk Tiyatrosunda ulaşılan yeni bir zirve» şeklinde değerlendirilen Güner Sümer'in oyunu. 4 Lira.
- BİLGİ YAYINEVİ'nin kitapları ile iyi bir koleksiyon yapabilirsiniz.
BİLGİ YAYINEVİ kitap seçimi, çevirisi, baskısında sizin güveninizi, beğeninizi değerlendiren, kıymetli bir kitaplık yapmanızı sağlar.

BİLGİ YAYINEVİ - Yenışehir, Ankara
(YON 150)

Demirel Hükümetinin dış politikası ne olacak? Yeni bir iktidar demek, yeni bir politika demek. Politika için ise iç politika kadar dış politika da gerekir. Hele yeni bir politikanın izlenmesinden söz edilen ülke, Türkiye gibi, rast gele kıyıda köşede kalmış bir kıta ülkesi değil de, dünyayı bölüşme sevdasındaki iki blokun arasında bir sınır taşına benzeyen bir ülke ise, o ülkede takip edilecek yeni dış politika daha da çok önem kazanır. Bunun içindir ki, Demirel Hükümetinin dış politikasını yürütecek, o politikaya yön verecek başlıca sorumlusu Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in sorulu cevabı, bazı önemli meselelere cevap getirecek bir konuşma yapmak istediğim. Bu konuşmayı, düşüncülerimin ve tasavvurumun dışında bir şekilde yaptım da. Ne var ki, Demirel Hükümetinin güven oyu alınmasından hemen ardından yapılan bu konuşmada, soruların bir ikisini dinledikten sonra Çağlayangil'in söylediği şu oldu:

«— Biz iktidarı yeni devralmış, işleri henüz derinliğine incelemek imkânına sahip olamamış bir hükümetiz. Soruları bana bırakırsanız, Başbakanımla ve ilgili teknik arkadaşlarımla konuşur, sizi daha etraflı aydınlatacak cevaplar verebilirim. Dış politika gibi önemli bir sahada sümmedarlık cevaplar vermekten ise bövlesi daha iyi olur.»

İstek haklıydı. Müsvedde nalindeki sorularımı cevaplarını sonra almak üzere bıraktım ve beklemeye başladım. İtiraf edeyim ki, sayın Çağlayangil'in soruları cevaplandırma işlemi biraz fazla uzun sürdü. Cevaplar ancak, Bakanın Birleşmiş Milletler Toplantısına katılmak üzere Amerika'ya hareket ettiği gün bana ulaştırıldı. Üstelik de, tek tek soruların tek tek cevapları şeklinde değil de, eruplandırılmış sorulara verilmiş toptan cevaplar şeklinde. Amacımız, AP iktidarının dış politikasının ana hatlarını mümkün olan açıklığıyla kamu oyuna ulaştırmak olduğu için, bu cevapları, sorularıyla birlikte yayınlamayı uygun bulduk. Aşağıda, Sayın Dışişleri Bakanının cevaplarını sorularımızı karıştıran şekillerle parçalanmış olarak ama virgüline kadar sadık kalmış şekilde okuyacaksınız.

KIBRIS - PATRIKHANE - TÜRK - YUNAN İLİŞKİLERİ

İlk üç sorumuz şöyle sıralanıyor:

A) Kıbrıs'ta Rumlar bir kere daha işi kan dökmeye kadar vardırmışlardır. Bu durumda Türkiye'nin diplomatik yolların dışında bir müdahalesi söz konusu mudur? Yoksa iş, alışlageldiği şekilde bir kere daha geciktirilmeye mi çalışılacaktır?

B) Eski Başbakan Urganlı, yeni Yunan Başbakanı Stefanopoulos'u «Türk Dostu» ilan etmekte biraz aceleci davranmıştır. Yunanistan Başbakanı ise, Papandreu'nun gösterdiği anlayışı dahi göstermemiş ve Kıbrıs meselesinin çözümü için «iki taraflı görüşmeler» lüzumsuz savdığını açıklamıştır. Bu durumda Kıbrıs meselesinin daha bir süre sürün cemde kalmasına ve Kıbrıs'ta savaşlarımızın gavrı insani şartlar altında bir kısım daha gecirir ivice perişan olmasına göz mü yumulacaktır?

C) Türkiye alevhine çalıştırılmış çeşitli deliller ve belgelerle sabit olmuş Patrikhane sınır dışı edilmesi konusundaki görüşünüz nedir?

CEVAP: YOLUMUZ SARIHTIR

Sayın Çağlayangil'in bir bütün olarak kabul ettiği bu sorulara verdiği cevap, «Sorularınızda temas ettiğiniz hususları o konunun ana hatları ve bütünlüğü içinde verine koymak ve konunun heveli umumiyesi için muvazene bir tablo vermek imkânı da olacaktır» şeklinden sonra şöyledir:

«Hükümet Programında da belirtilmiş olduğu üzere, büyük bir milli dava olarak izlemekte olduğumuz Kıbrıs meselesinin Türkiye'nin ve Kıbrıs'taki Türk cemaatinin hak ve menfaatlerine uygun bir şekilde halledilmesi Hükümetimizin değişmez hedefidir. Mevzuatın tamamlanması için sulhu yolların denenmesi dış politikamızın temel ilkelerinden olan barışçılık prensibinin tabii bir neticesidir. Bu bakımdan diplomatik yolların tamamen bir kenara atılması

Çağlayangil Açıklıyor :

Yeni İktidarın Dış Politikası :

ESKİ HAMAM ESKİ TAS!...

İlhami Soysal

nın devamının olumlu bir sonuca ulaşılmasında faydalı olamayacağını zannedirim. Ancak, girişilebilecek bir «iki taraflı görüşme»nin netice verilebilmesi için diğer tarafın da anlayış ve iyi niyetle hareket etmesinin şart olduğunu da burada hemen belirtmek icabeder. Sulhu yollarla bağlihiimizin herhalde bir zaaf işareti savılamayacağını hatırlatmak faydalı olur. Hükümetimizin işbaşına geçtiğinden beri Kıbrıs meselesinde gösterdiği tutum, karşı tarafa, emrivakiler yolu ile neticeye gitmesine fırsat verilmeyeceğini anlatan bir sarahat içindedir.

Kıbrıs meselesi ile Patrikhane'nin durumu arasında bir irtibat kurulması doğru olur. Münhasıran dini işlerle iştigal ettiği müddetçe Patrikhane'nin Türk Kanunlarının himavesinden istifade etmesinden daha tabii birşey olamaz.

O GÜNDEM BU YANA

Sayın Çağlayangil'e bu sorular, Kasım ayının ilk günlerinde sorulmuştur. O günlerden bu yana da Kıbrıs konusunda, Patrikhane konusunda, iki taraflı anlaşmalar konusunda, devamlı Türkiye'nin alevhine işleyen bir takım gelişmeler olmuştur. Bu gelişmeler karşısında ise, sayın Çağlayangil'in beyan ettiği «sarih davranışlar»dan bir tekini bile görmediğimi, hattı, cadırlarda, barakalarda yeni bir kısım geçirmeye hazırlanan ely bin Türke gönderilen Kızılay yardımının bile bir kısmının geri çevrildiğini hatırlarsak, sayın Dışişleri Bakanının sözlerinin biraz fazlaca yuvarlak ve askıda sözler olarak kalacağını kabul etmek cerekecektir.

NATO - AMERİKA'YLA İLİŞKİLER - TÜRKİYE'DEKİ ÜSLER

Sayın Dışişleri Bakanına verdiği soruların ikinci bölümü daha çok NATO, Amerika'yla ilişkiler, iki taraflı anlaşmalar gibi konularla ilgiliydi. Cevapları gene bir kül halinde verilmiş olan bu sorular da şöyle sıralanmaktaydı:

A) NATO ile imzalanmış bir anlaşma gereğince, NATO personelinin Türkiye'de işlediği bir suç, sayet vazife anında işlenmiş ise, NATO personelinin bağlı olduğu devletin mahkeme lerine havale edilmektedir. Personelin suç anında vazifeli olup olmadığını bildirecek yetkili makam da gene NATO makamları olmaktadır. Türk Devletin hükümlerine haklarına pek aykırı olan ve milli vicdanı rencide eden bu anlaşmanın feshedileceğine dair eski dışişleri bakanlarının beyanları olmuş, ama anlaşma yürürlükte kalmıştır. Sizin bu konuda bir çalışma yapılıp olacağına ve şahsen bu anlaşma hakkında ne düşünüyorsunuz?

B) Fransa Devlet Başkanı NATO'nun bir revizyondan geçirilmesini, NATO üyeleri arasında daha fazla eşitlik ve bağımsızlık sağlanmasını istemektedir. NATO üyelerinden pek çoğu da bu görüşü desteklemektedirler. Türk dışişleri bakanı olarak sizin bu konudaki görüşünüz nedir?

C) NATO üslerinin Türkiye'de bulunmalarına Türk komutanlar tayin edilmesi yolunda bir görüş vardır. Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?

D) Türk Silahlı Kuvvetlerinin ta manına yakın bir kısmı NATO emrin dedir. Kıbrıs olayı da göstermiştir ki, NATO emrindeki kuvvetlerimizin dışında bir «Millî Kuvvet» teşkil etmek gerekmektedir. Sizin bu konudaki görüşünüz nedir?

E) Mesela Eskişehirdeki Hava Üsünde, uçaklarımızı aların verilebilmesi için, aların verme tesisleri NATO'ya bağlı Amerikalıların elinde olduğu için, onlarla mutabakata varmak gerek-

tiği iddia edilmektedir. Bövlesine bir duruma son vermek gerektiği kanaatinde mısınız?

F) Amerika ile Türkiye arasında sayılarının 56'yı bulduğu söylenen ve Türkiye'yi bağlayan bir takım gizli anlaşmalardan söz edilmektedir. Bu anlaşmalardan Millî İradenin başlıca kaynağı olan Parlâmentonun haberi yoktur. Hattâ Bakanlar bile bunları bilmemektedirler. Bu gizli anlaşmaların açıklanması gerektiğine, Millî haysiyetimizi zedeleyecek durumda olanların feshedilmesine taraftar mısınız? Yoksa bunları gizlilik perdesi altında sürdürmek fikrinden vana mısınız?

AÇIKLIK GETİRMEYEN CEVAPLAR

Çağlayangil'in bu çok açık sorulara verdiği cevaplar da maalesef, yeni Türk dış politikasının ana hatlarını göstermek konusunda gerekli her türlü açıklıktan uzak, yuvarlak cevaplardır. Çağlayangil şöyle demektedir:

«Bildiginiz gibi, NATO bir müsterek savunma sistemi tesis etmiştir. Üye memleketler daha sulh zamanında muhtemel bir tecavüze karşı savunma gayesiyle bir teşkilât kurmuşlardır. Bir ittifakın devamı ve müessir bir şekilde işlevbilmesi için üyelerinin menfaatlerinin hak ve nesafet esaslarına dayanan bir muvazene halinde olması şarttır. NATO'ya dahil bütün memleketler gibi Türkiye'nin de ittifak içindeki hak ve menfaatleri ile yüklenmiş olduğu vacibe ve mesuliyetlerin dengeli olması ve dengeli tutulması üzerinde titizlikle durması tabiidir. Dünya şartları değiştiği ve buna paralel olarak millî menfaatlerde de tahavvüller vukua geldiği takdirde bahis konusu dengeyi yeni şartlara uygun şekilde kurmak da tabii bir gelişme olur.»

Çağlayangil'in bu sorulara cevap teşkil eden sözleri şöyle devam etmektedir:

«Gayet muğlak bir savunma mekanizması içinde çeşitli sahalarda gerekli işbirliğini gerçekleştirebilmek için üye memleketler arasında muhtelif anlaşmalar yapılması, tesisler kurulması ve müsterek maksatlar için kuvvet tahsis edilmesi normaldir.

Şurasını belirteyim ki, Türkiye'nin bütün kuvvetlerini NATO'ya tahsis etmesi gibi bir durum mevcut değildir. NATO'ya tahsis edilmiş kuvvetler dışında millî kumanda altında kuvvetlerimiz mevcuttur. Diğer taraftan, Türkiye'nin NATO'ya tahsis etmiş olduğu kuvvetleri millî zaruretlere halinde millî gaye ve menfaatlerimiz için kullanması kabildir. Bütün NATO memleketlerinin kabul etmiş oldukları «Kuvvetler Statüsü Sözleşmesi» gereğince memleketimizde bulunan yabancı personelin vazife sırasında işlenmiş suçlar için tâbi olacakları yargı yetkisi konusunda Türkiye bakımından tevecih ettiğiniz soru, sayın Başbakanın 9 Kasım 1965 günü Millet Meclisinde yapmış olduğu konuşmada sarih cevabını bulmaktadır. 1956 yılında Türkiye ile Amerika arasında bu konuda varılmış olan mutabakatın tatbikatta ortaya çıkardığı mahzurlar sebebiyle kaldırılması için emistir. Yeni usulü gösteren kararname hükümetimiz tarafından en kısa zamanda yayınlanacaktır.»

CENTO'NUN AKİBETİ NE OLACAK?

Sorularımızın ağırlık noktasını teşkil eden Kıbrıs ve NATO ile ilgili sorular için verilen bu cevapların dışındaki sorularımızdan biri de şuydu:

«CENTO'nun akibetini nasıl görüyorsunuz? Pakistan bu pakt'tan çekilir se, Türkiye'nin bu paktı sürdürmek i-

çin bir gayreti olacak mıdır? CENTO'nun dostumuz Pakistana yardım edebilmez konusuna işlemevşini nasıl karşılıyorsunuz?»

Demirel Hükümetinin Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in bu soruya verdiği cevap da şöyledir:

«Birçok hâdiselerin tecrübesinden geçmiş olan CENTO'nun akıbeti hakkında bugün için karamsar olmayı eze- rektirecek bir sebep görmemektedirim. Pakistan'ın bu pakt muvacesinde istikbale muzaf olarak bahis konusu ettiğiniz tutumunun ne derece varit bir ihtimal olabileceğini tahmin edip netice çıkarmaya çalışmak nazarı olanda kalacak bir zavret olur. CENTO bu dost ve kades memleketle işbirliği ve dayanışmamıza enzel teşkil etmediği gibi, Türkiye - Pakistan ikili münasebetlerinin bu pakt tarafından maksus bir istikamette etkilenmesi de bahis konusu olamaz. Bu münasebetler, kuvve tini, milletlerimiz arasında her zaman mevcut olmuş olan derin kardeşlik bağlarından almaktadır.»

CEVAPSIZ KALAN BİR SORU VE ÇİN MESELESİ

Sayın Bakanın tamamı 18 olan sorularımızdan cevaplandırmadığı bir tanesi vardır ki o da şudur:

«Sovyetler Birliği ile imzalanmış olan Kültür Anlaşmasının yürürlüğe konacağı volundaki cümle'nin ilk hükümet programı taslağında bulunmasına rağmen, sonradan açıklanan hükümet programında yer almamasının sebebi nedir? Bu anlaşma tatbik edilecek midir, edilmeyecek mi?»

Sayın Dışişleri Bakanı anlaşlan, Amerika yolculuğunun hazırlık telâşi içinde, öteki soruların arasına sıkışmış bu soruyu daleznlikle görmemişti ki cevaplandırmamıştı.

Sayın Çağlayangil'den sorduğum bir başka soru da, «Görüşmeyi yaptığımız ve kendisine soruları verdiğimiz gün henüz Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Çin'in de üye olması volundaki oylama yapılmamış ve Türkiye'de de Çin'in üye olmaması volunda oy kullanmadığı» eimlendi. şöylevdi:

«Kızıl Çin'in Birleşmiş Milletlere üye olmasına taraftar mısınız?»

Kızıl Çin'in Dışişleri Bakanının Türkiye'nin Çin'i tanıması yolunda yaptığı demarş hakkında ne düşünüyorsunuz? Türkiye, devrimimizin pek büyük ve güçlü ülkelerinden biri olan Çin'i şimdiye kadar tanımamakla iyi mi yapmıştır, kötü mü?»

Çağlayangil'in bu soruya verdiği cevap da şöyledir:

«Bu ülkenin Birleşmiş Milletler üyeliği bugüne kadar halledilmeden ortada duran bir meseledir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin dünya teşkilâtına üye olarak alınması için gerekli şartları hazırlanmış olup olmadığı konusunda Birleşmiş Milletler üyelerinin henüz sarih bir kanaate varamadığı, bugüne kadarki oylamalarla sabittir. Bütün ülkelerin iyi münasebetler idame etmek prensibine sadık olan Türkiye, bir ülkenin milletler camiasında yerini almak üzere olumlu gayret göstermesi halinde bundan ancak memnunivet duvabilir.»

Sayın Dışişleri Bakanının bu cevabı vermesinden bir iki gün sonra da New-York'ta Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Çin'in Birleşmiş Milletlere üye olmasını alevhinde oy kullandığı hatırlanır, bu cevabın anlamı daha açık olarak ortaya çıkar, kanısındayız.

VIETNAM'A ASKER GÖNDERMEMİZ SÖZ KONUSU DEĞİL

Sayın Çağlayangil'in cevaplandırdığı sorulardan biri de şudur:

«Amerika'nın Vietnam savaşı için, Koreye olduğu gibi Vietnam'a da asker göndermemizi istemesi halinde takınacağımız tavrı ne olacaktır?»

Dışişleri Bakanı Çağlayangil bu soruya da şu cevabı vermiştir:

«Vietnam ihtilâfında hükümetimizin kanaati, meselele bir an evvel barışçı yollardan bir hal şekli aranmasında isabet bulunduğu merkezindedir. Mevcut ahdi taahhütleri Türkiyeyi Vietnam'a asker göndermek şıkkı ile karşı karşıya bırakmamaktadır. Diğer taraftan, Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesinin Birleşmiş Milletler teşkilâtının dâveti üzerine olduğu gözönünde tutulursa, bu yönden Kore ile Vietnam arasında bir paralellik kurmak doğru olmaz.»